

Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

Економічний факультет

Кафедра обліку і аудиту

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

для здобуття освітнього рівня бакалавра

**На тему: “ Зміст, порядок формування та аудит облікової політики
підприємства ”**

Виконала: студентка 4 курсу, групи ОО(з)-41

(спеціальності)

071 “Облік і оподаткування”

Завалко В.В.

напрямку підготовки

Керівник: Банашкевич Т.П.

Рецензент:

Івано-Франківськ -2020

Державний вищий навчальний заклад
"Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"

Факультет _____ Економічний

Кафедра _____ Обліку і аудиту

Освітній рівень _____ Бакалавр

Напрямок підготовки (Спеціальність) _____ 071 "Облік і оподаткування"

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____
(підпис)

проф. Баланюк І. Ф.
(прізвище, ініціали)

"10" жовтня 2019 р.

ЗАВДАННЯ

НА БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Завалко Валерії Володимирівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи "Зміст, порядок формування та аудит облікової політики підприємства",

керівник роботи Банашикевич Тетяна Петрівна, викладач кафедри обліку і аудиту

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом університету від "____" _____ 20 №. _____

2. Строк подання студентом роботи 15.05.2020 р.

3. Вихідні дані до роботи дослідження на прикладі ПП "Іва-Транс", м.Івано-Франківськ.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) :

— розкрити зміст облікової політики підприємства і принципи її формування;

— розкрити нормативно-правове забезпечення формування та виконання облікової політики підприємства;

— висвітлити формування облікової політики підприємства в

системі форм ведення бухгалтерського обліку;

– дослідити порядок формування облікової політики у сфері фінансового обліку;

– розглянути формування облікової політики у сфері управлінського обліку;

– обґрунтувати методику формування облікової політики малими підприємствами;

– розглянути організацію і методику аудиторської перевірки дотримання облікової політики підприємства;

– здійснити оцінку впливу облікової політики на фінансово-господарську діяльність підприємства;

– розглянути облікову політику в системі інформаційного забезпечення управління діяльністю підприємства

5. Перелік графічного матеріалу аналітичні таблиці, рисунки

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
№ 1	Банашкевич Т.П., викладач		
№ 2	Банашкевич Т.П., викладач		
№ 3	Банашкевич Т.П., викладач		

7. Дата видачі завдання 13.10.2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Розділ 1. Теоретичні аспекти формування облікової політики підприємства	17.02.2020 р.	
2	Розділ 2. Методичні засади формування облікової політики підприємства	16.03.2020 р.	
3	Розділ 3. Аудит облікової політики підприємства у системі управління підприємством	17.04.2020 р.	

Студент _____ Завалко В.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Банашкевич Т.П.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”**

**Економічний факультет
Кафедра обліку і аудиту**

ВІДГУК

на бакалаврську роботу
студентки 4 курсу групи ОО(з)-41

Завалко Валерії Володимирівни

на тему:

“Зміст, порядок формування та аудит облікової політики підприємства”

Актуальність теми. Метою ведення бухгалтерського обліку на підприємстві є надання користувачам правдивої, достовірної, своєчасної інформації про результати його діяльності за звітний період з метою прийняття ними правильних управлінських рішень. У сучасних нестабільних умовах господарювання та при частих змінах законодавчих вимог, за одночасного багатогранного альтернативного вибору методів ведення обліку суб'єктами господарювання, постає об'єктивна необхідність правильно та фіксованого вибору облікової політики. Вона сприятиме підтвердженню дій бухгалтерської служби при внутрішніх перевірках і забезпечуватиме своєчасність реєстрації змін чинного законодавства. Все вищезазначене засвідчує актуальність даного бакалаврського дослідження.

Мета дослідження. Обґрунтування теоретичних і методичних положень з питань формування та виконання облікової політики підприємства та її аудиту.

Об'єкт дослідження. Процес визначення, порядку формування та аудиторської перевірки облікової політики ПП “Іва-транс”, дані якого були основою для дослідження.

Практичне значення одержаних результатів. На базі ПП “Іва-транс”

досліджено теоретичні та організаційно-методичні формування та виконання облікової політики і її аудиторської перевірки. Прикладне значення дипломної роботи характеризується оцінкою сучасної облікової політики підприємства на його фінансовий стан і результати діяльності. Заслугує на увагу розмежування і чітка постановка питання щодо організації облікової політики з питань управлінського обліку, що підтверджує сучасну необхідність впровадження останнього у діяльність суб'єктів господарювання.

Недоліки. Високий науковий і практичний рівень виконання даної роботи не знижує зауваження теоретико-методичного характеру. А саме, при дослідженні формування облікової політики фрагментарно розкрито питання відмінностей між даним процесом у вітчизняних підприємствах і закордонних. Доцільно було також визначити позитивні закордонні набутки з даного питання та запропонувати шляхи їх апробації в національній економіці. Однак це не знижує якості виконаного бакалаврського дослідження.

Загальний висновок. Дипломна робота Завалко В. В. тему: “Зміст, порядок формування та аудит облікової політики підприємства” є завершеним, поглибленим, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом і оформленням відповідає вимогам щодо таких робіт, а її автор Завалко Валерія Володимирівна заслуговує присудження кваліфікації бакалавра з обліку і оподаткування.

Оцінка: робота заслуговує оцінку “відмінно”.

Науковий керівник:
викладач кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ “Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника”

Т.П. Банашкевич

“12” травня 2020 р.

РЕЦЕНЗІЯ

на випускну роботу

студентки четвертого курсу групи ОО(з)-41
економічного факультету
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника”

Завалко Валерії Володимирівни

на тему:

“ЗМІСТ, ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ТА АУДИТ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА”

Актуальність теми. На сучасному етапі формування ринкових відносин в Україні все більшою мірою проявляються характерні риси, притаманні ринку – концентрація капіталу, конкурентоспроможність виробництва, оперативність, своєчасність і ризик рішень, що приймаються. Уміло сформована облікова політика багато у чому визначає систему управління господарською діяльністю в економічно розвинутих країнах. Провідні фахівці вважають, що її зміст визначає ідеологію економіки підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій в управлінні підприємством, дозволяє оперативно реагувати на зміни, які відбуваються у виробничому процесі і ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища, що дає можливість знизити економічний ризик і добитися успіхів у конкурентній боротьбі.

Облікова політика є складовою частиною фінансової звітності і повинна розроблятися самостійно кожним підприємством в Україні, зареєстрованим у встановленому чинним законодавством порядку. Основна її мета – забезпечити одержання достовірної інформації про майновий і фінансовий стан підприємства, результати його діяльності, необхідної всім користувачам фінансової звітності для прийняття відповідних управлінських та інвестиційних рішень. Все це засвідчує актуальність дипломної роботи.

Мета дослідження дипломної роботи полягає в розкритті теоретичних

аспектів, організаційно-методичних основ формування, виконання і аудиторської перевірки облікової політики підприємства.

Об'єкт дослідження є процес формування та виконання облікової політики та її аудиторська перевірка для підвищення ефективності прийняття управлінських рішень.

Загальний висновок. Бакалаврська робота Завалко Валерії Володимирівни на тему “Зміст, порядок формування та аудит облікової політики підприємства” виконана відповідно до вимог, які ставляться до такого виду наукових робіт, допускається до захисту з оцінкою “відмінно”, а її автор заслуговує присудження кваліфікації бакалавра з обліку і оподаткування.

Рецензент:

Кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної кібернетики
ДВНЗ “Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника”
“12” травня 2020 р.

Н.В. Судук

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І Теоретичні аспекти формування облікової політики підприємства	
1.1. Зміст облікової політики підприємства і принципи її формування.....	6
1.2. Нормативно-правове забезпечення формування та виконання облікової політики підприємства.....	12
1.3. Формування облікової політики підприємства в системі форм ведення бухгалтерського обліку.....	19
РОЗДІЛ ІІ Методичні засади формування облікової політики підприємства	
2.1. Порядок формування облікової політики у сфері фінансового обліку.....	27
2.2. Формування облікової політики у сфері управлінського обліку.....	33
2.3. Методика формування облікової політики малими підприємствами.....	39
РОЗДІЛ ІІІ Аудит облікової політики підприємства у системі управління підприємством	
3.1. Організація і методика аудиторської перевірки дотримання облікової політики підприємства.....	47
3.2. Оцінка впливу облікової політики на фінансово-господарську діяльність підприємства.....	53
3.3. Облікова політика у системі інформаційного забезпечення управління діяльністю підприємства.....	61
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Загальновизнано та науково доведено, більше, ніж вісімдесят відсотків всієї інформації на підприємстві базуються на даних бухгалтерського обліку. Саме тому своєчасне впорядкування та подання масиву адекватної інформації про діяльність підприємства є одним із найважливіших елементів результативної діяльності кожного господарюючого суб'єкта незалежно від форми господарювання та власності і виду діяльності. Якість обробленої інформації щодо функціонування підприємства у значній мірі залежить від правильної організації, побудови та ведення бухгалтерського (фінансового) обліку. Його підвалиною та основою всієї ефективної і раціональної облікової роботи є правильне визначення, нормативно дотримане формування облікової політики господарюючого суб'єкта, із її фіксацією у його внутрішніх документах.

Облікова політика повинна так розроблятися, щоб отримана від її дотримання та виконання інформація була підпорядкована потребам внутрішніх менеджерів. Однак внутрішня фінансова інформація є лише частиною управлінського інформаційного ресурсу. Важливим аспектом для прийняття ефективних управлінських рішень є її порівняння з відповідними показниками аналогічних за окремими параметрами підприємств, конкурентів або реальних і потенційних бізнесових партнерів. Із цього випливає, що закономірним є необхідність уніфікації вимог до формування фінансової інформації на галузевому рівні, у межах регіону та всієї вітчизняної економіки України.

Питання теорії та методики організації щодо визначення, формування основних аспектів і виконання облікової політики, а також її аудиту і аналітичної обробки отриманих даних досліджували у своїх наукових доробках Баланюк І. Ф., Бойчук А. А., Васільєва Л. М., Житний П., Кірсанова В.В., Лузан Ю. Я., Мельник Н.Б., Пушкар М. С., Рагуліна І.І., Смінова І. В., Шмигель О. Є., Шпак В. А., Яцишин С. Р. Однак часті

законодавчі зміни, трансформація до міжнародних вимог і розширення інформаційних потреб користувачів не змінює актуальності даної теми сьогодні.

Метою бакалаврської роботи є обґрунтування та визначення теоретичних і методичних положень щодо змісту, порядку формування і проведення аудиторської перевірки облікової політики підприємства.

Щоб досягнути визначену мету необхідно досягнути виконання таких завдань щодо написання роботи:

- розкрити зміст облікової політики підприємства і принципи її формування;
- розкрити нормативно-правове забезпечення формування та виконання облікової політики підприємства;
- висвітлити формування облікової політики підприємства в системі форм ведення бухгалтерського обліку;
- дослідити порядок формування облікової політики у сфері фінансового обліку;
- розглянути формування облікової політики у сфері управлінського обліку;
- обґрунтувати методику формування облікової політики малими підприємствами;
- розглянути організацію і методику аудиторської перевірки дотримання облікової політики підприємства;
- здійснити оцінку впливу облікової політики на фінансово-господарську діяльність підприємства;
- розглянути облікову політику в системі інформаційного забезпечення управління діяльністю підприємства

Об'єктом дослідження є процес визначення, порядку формування та аудиторської перевірки облікової політики господарюючого суб'єкта, дані якого були основою для дослідження тематики.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і прикладних

аспектів щодо методології, методики і нормативного обґрунтування етапів формування та аудиту дотримання облікової політики підприємства у його внутрішній системі управління.

Методи дослідження. При написанні бакалаврської роботи на основі загальнонаукових і специфічних методів пізнання досліджено і узагальнено теоретичні та практичні дані з обраної теми. Зокрема застосовано методи спостереження у процесі опрацювання документів підприємства, аналізу та синтезу при опрацювання теоретичного матеріалу, порівняння у питаннях аналітичної обробки облікових даних, абстрагування у дослідженні аудиторської перевірки процесу виконання облікової політики, індукції та дедукції у дослідженні методики досліджуваного об'єкта, узагальнення і системного підходу для формування на основі дослідження узагальнень.

Інформаційну базу дослідження даної теми становлять звітність підприємства, його облікові реєстри та первинні облікові дані ПП “Іва-транс”, нормативно-законодавчі документи, праці науковців-вчених з питань організації, процесу формування та виконання облікової політики, методичні матеріали, ресурси мережі Інтернет.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаної літератури, додатків. Основний зміст викладено на 68 сторінках друкованого тексту. Робота містить 9 таблиць, 13 рисунків, 15 додатків. Список використаних джерел налічує 84 найменування.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Зміст облікової політики підприємства і принципи її формування

Неефективні управлінські рішення керівництва є часто причиною застою у діяльності кожного господарюючого суб'єкта. Вони можуть зумовлюватись різними обставинами, серед яких є не тільки некомпетентність управлінського персоналу, а також викривлення облікової інформації. Остання може бути спричинена не завжди низьким професіоналізмом бухгалтера, а у більшій мірі неправильно обраною підприємством обліковою політикою, формування якої повинно підпорядковуватись меті забезпечення надійності та достовірності інформаційної облікової системи [42].

Облікова політика має вплив на ефективне управління фінансовим станом підприємства, адже на основі вибору її альтернативних варіантів потрібно враховувати дві вимоги: повинна бути можливість з максимальним ступенем достовірності відображати всі процеси та факти господарської діяльності в обліку та впливати на оцінку фінансового стану. Недостатнє розуміння вищезазначених фактів управлінцями підприємства є одним із вагомих чинників низького рівня ефективності формування облікової політики у частині її практичної апробації щодо ведення обліку вітчизняними підприємствами [60].

Облікова політика – це інструмент організації та ведення бухгалтерського обліку.

Історичні періоди зародження і впровадження у облік поняття “облікова політика” можна виділити:

- 1) термін офіційно став загальноприйнятим серед міжнародних

термінів щодо фінансового обліку введено з листопада 1974 року через прийняття, а з 01.01.1975 р. введення в дію МСБО № 1 “Розкриття облікової політики”;

2) у національній бухгалтерській термінології дана категорія стала відомою та отримала визнання на початку 90-х років XX ст. після перекладу та видання міжнародних облікових стандартів. Його офіційне вперше використання почалось 01.01.2000 р. після введення у дію відповідних вітчизняних нормативно-правових актів [34].

Саме процес реформування вітчизняного бухгалтерського обліку відповідно до вимог ринкових умов через його гармонізацію з міжнародними стандартами зумовив перше офіційне закріплення терміну облікової політики у 1999 р. із прийняттям та введенням у дію Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”.

За загально нормативним визначенням облікову політику трактують як сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання встановлених форм фінансової звітності [16]. Облікова політика – це застосування рекомендованих принципів обліку, що задовольняє потреби підприємства та запити його управлінського персоналу; це обрана підприємством сукупність способів ведення бухгалтерського обліку [48].

Облікова політика має двозначне трактування: у вузькому розумінні це сукупність способів ведення фінансового обліку на основі обраних підприємством методик [42, с. 276], у широкому вона являє собою “управління обліком” [19, с. 10] або “організацію управління обліком” [40, с. 12] за умови наявності відповідних основ її формування (Додаток А).

Облікова політика – це елемент облікових процедур і складова частина фінансової звітності, вимогою до її розробки є самотійність вибору кожним підприємством в Україні, при відповідній реєстрації у встановленому діючим законодавством порядку [25]. Мета облікової політики – забезпечення

одержання достовірної інформації про фінансово-майновий стан господарюючого суб'єкта, про результати його діяльності, що є необхідною всім користувачам фінансової звітності з метою прийняття відповідних ефективних управлінських, фінансових і інвестиційних рішень.

Процес формування облікової політики зводиться до вибору серед масиву діючих нормативно-правових актів способів ведення обліку як сукупності методів і прийомів на певний час за конкретних умов. Елементи облікової політики підприємство обирає індивідуально і має право їх переобирати різні періоди його діяльності.

Процес формування елементів облікової політики підприємства є трудомістким і відповідальним, адже діяльність суб'єкта триватиме не один рік працюватиме і саме за обраними процедурами будуть оцінюватись його активи і зобов'язання відповідно до розробленої ним облікової політики, що вимагають більшої виваженості до її розробки [54].

До методології облікової політики належать принципи та правила, критерії, за якими розмежовуються основні засоби та МШП, нараховується амортизація та знос, обліковують ремонти, оцінюються запаси та готова продукція, списуються витрати майбутніх періодів, визначається обсяг реалізації продукції, обліковуються та розподіляються накладні витрати і методи їх включення до собівартості, способи формування статутного (власного, акціонерного, додаткового, резервного) капіталу тощо [25].

Формування облікової політики підприємства передбачає виконання декількох етапів:

- 1) встановлення предмету облікової політики для кожного господарюючого суб'єкта відповідно до фактів його господарської діяльності;

- 2) визначення конкретних умов та явищ, що впливають на розробку облікової політики залежно від складу облікових об'єктів;

- 3) оцінка загальновизнаних припущень у процесі формування облікової політики з урахуванням визначених у минулому факторів, які закладаються в

її основу;

4) вибір реальних для використання підприємством методів ведення фінансового обліку як вибір серед сукупності теоретично можливих на основі припущень і факторів вибору;

5) безпосередній вибір способів ведення обліку підприємством на основі перевірки кожного способу обраного на попередньому етапі через систему відповідних критеріїв;

6) юридичне оформлення обраної облікової політики щодо відповідності формальним вимогам [25].

Фактори обрання облікової політики зазначені на (рис. 1.1). у розширеному переліку до них належать дані щодо підприємства: організаційно-правова форма, форма власності, галузева приналежність і величина діяльності, наявність структурних підрозділів, наявність стратегії фінансово-економічного розвитку, рівень окупності витрат і технічної оснащеності, кадрове забезпечення, економічний стан у самому суб'єкті та в національній економіці загалом, законодавчі умови та чинність [2].

Рис. 1.1. Фактори, що впливають на формування облікової політики підприємства.

До складових облікової політики підприємства відносять:

- суб’єкти – посадові особи, управлінський персонал, бухгалтер, що несуть відповідальність за її формування залежно від форми обліку;
- об’єкти – безпосередньо об’єкти бухгалтерського обліку (активи, зобов’язання, власний капітал, доходи, витрати тощо), які за законодавством мають декілька варіантів обліку і щодо яких суб’єкт самостійно формує власний спосіб обліку, виходячи з власної специфіки діяльності;
- елементи – безпосередньо визначені підприємством чи розроблені способи організації і ведення обліку;
- аспекти – у трьох взаємодіючих складових: методичній, технічній та організаційній (Додаток Б).

Умовно облікову політику можна поділити на дві частини:

- методологічну – принципи (рис. 1.2), методи і процедури, які визначають внутрішню структуру облікового процесу;

- організаційну – охоплює створення системи внутрішнього контролю з метою збереженості майна, не порушення законності та доцільності господарських операцій, досягнення достовірності бухгалтерської інформації.

Основним безпосереднім принципом, що стосується процесу формування облікової політики підприємства є принцип послідовності. Він означає “постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики”, як сукупності “принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності” [40].

Дотримання усіх принципів ведення обліку є необхідним, адже це забезпечує реальне відображення результатів діяльності підприємства.

Організація та формування облікової політики є основним методичним документом, який регулює облік за весь період діяльності з дня. Цей документ є розпорядчим (Наказ, Розпорядження тощо) і визначає у обліку організаційні та методичні заходи [3]. Останні передбачають вибір серед переліку методів облікових процедур найоптимальнішого (Додаток В).

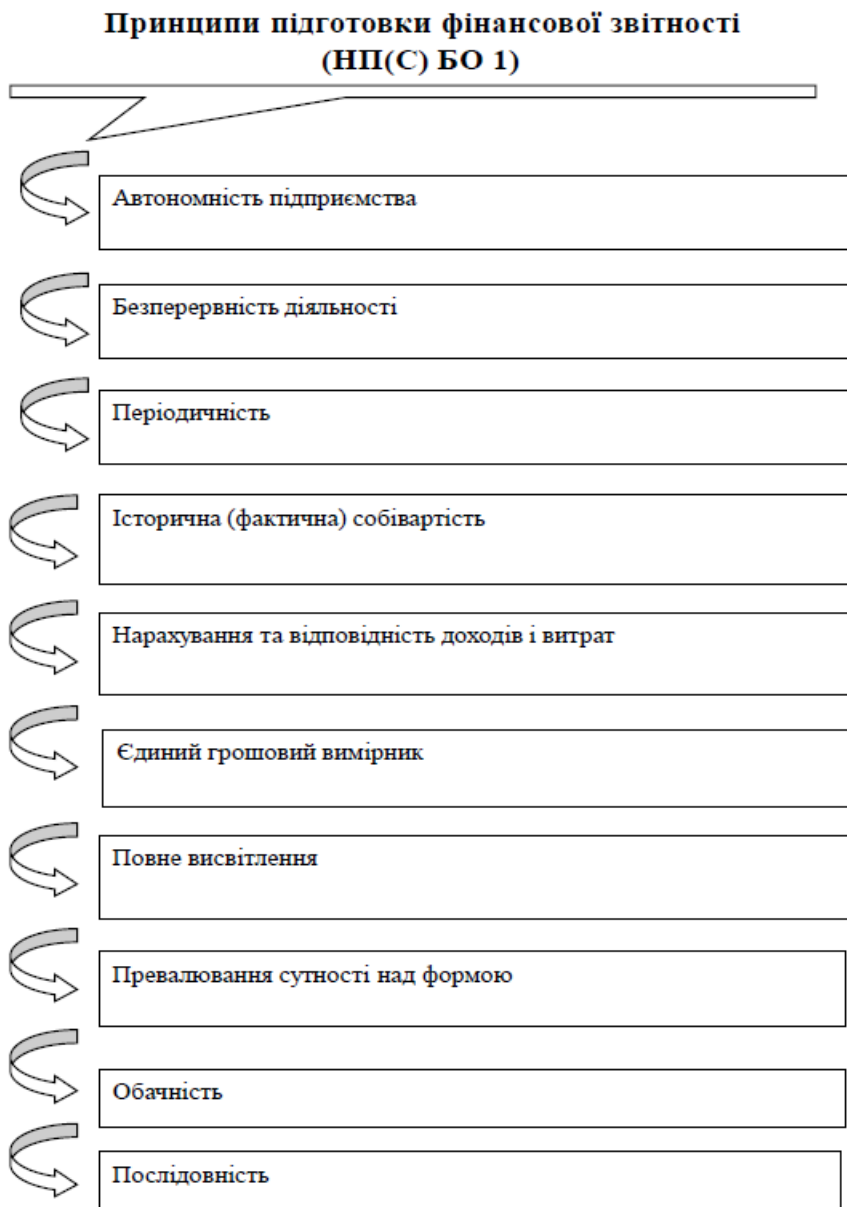

Рис. 1.2. Склад основних принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Часті законодавчі зміни та адаптація до міжнародних вимог зумовлює постійний перегляд облікової політики [3, с. 107]. Однак офіційно її зміна може відбуватись за умови:

- змін у статутних документах;
- зміни вимог органу, який затверджує НП(С)БО/ПСБО;
- якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності [16].

Узагальнюючи вищезазначене можна стверджувати, що облікова

політика – це обрана підприємством, при урахуванні законодавчих стандартів, методологія бухгалтерського обліку, метою якої є досягнення цілей і завдань останнього і застосування якої забезпечує надійність фінансової звітності та якість системи управління підприємством.

1.2. Нормативно-правове забезпечення організації формування та виконання облікової політики підприємства

Обліковий процес від моменту виявлення господарської операції до її фіксації серед показників фінансової звітності повинен не порушувати єдині встановлені на підприємстві правила – норми облікової політики. Однак для формування останньої також існують правила відображені у відповідних нормативних актах.

В основу нормативно-правових засад формування облікової політики суб'єкта господарювання закладено нормативні документи, законодавчі акти та ряд методичних рекомендацій. Облікова політика поєднує державне регулювання з питаннями удосконалення обліку і раціоналізації [41, с. 58]. Відповідно до цих рівнів виділяють інструменти облікової політики: теорію, технологію, методологію, організацію бухгалтерської служби (Додаток Д).

Міністерство фінансів України та відповідні відомства на основі НП(С)БО розробляють методичні рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які мають своє відображення в обліковій політиці підприємств.

Є три рівні регулювання суб'єктами облікової політики (Додаток Е):

- державний – означає законодавчо визначений комплекс робіт щодо встановлення загальних принципів ведення бухгалтерського обліку на державному рівні, що узагальнюються у розроблених стандартах, нормах і правилах (табл. 1.1);

- регіональний (міждержавний) – формується із сукупності норм, що діють для організації бухгалтерського обліку в межах об'єднань країн;

– локальний (на рівні підприємства) – передбачає комплекс дій з формування методичних прийомів побудови бухгалтерського обліку на рівні конкретного підприємстві [18].

Таблиця 1.1

Нормативне регулювання питань організації формування та виконання облікової політики

Нормативно-правові акти	Питання регулювання нормативно-правовим актом
Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”	Правове регулювання визначення та організації облікової політики
НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”	Розкриття інформації в примітках до фінансової звітності підприємства щодо облікової політики.
П(С)БО 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах”	Внесення змін до облікової політики підприємства

До основного нормативно-правового документа, який регулює формування та виконання облікової політики підприємства, належать Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [27].

Згідно цього Закону підприємство самостійно:

- визначає облікову політику підприємства відповідно до установчих документів за погодженням власника або уповноваженим органом (посадовою особою);
- обирає форму ведення бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей своєї діяльності, а також механізму обробки облікової інформації;
- розробляє методику управлінського (внутрігосподарського) обліку, контролю господарських операцій, визначає уповноваження працівників на підпис бухгалтерських документів;
- затверджує правила документообороту, методологію опрацювання облікових даних та систему реєстрів і додаткових рахунків аналітичного

обліку;

- виділяє на окремий баланс представництва, філії, підрозділи та інші відокремлені відділення, які повинні здійснювати бухгалтерський облік, з подальшою консолідацією фінансових звітностей дочірніх підприємств;

- визначає необхідність використання міжнародних стандартів.

Для належного ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, виконання всіх вимог бухгалтера щодо дотримання порядку документоведення всіма працівниками, підрозділами та службами причетними до бухгалтерського обліку, необхідно, щоб були створені керівником підприємства необхідні умови.

Облікова політика підприємства, в свою чергу, також регулюється Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та прийнятим НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [50].

До переліку нормативно-правових актів, які також регулюють створення та впровадження облікової політики на підприємстві, відносяться:

- Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства [45];

- План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [58];

- Наказ Міністерства фінансів України Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку [49]

- Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [28];

- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 “Спрощена фінансова звітність” [52];

- Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку [44];

- Методичні рекомендації із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами [43];

- Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [64];
- Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерського обліку [63].

Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства визначають її здатність враховувати галузеві особливості діяльності господарюючого суб'єкта, його організаційно-правову форму, обсяги виробництва. Вони можуть використовуватися всіма підприємствами, організаціями (крім бюджетних установ, банків і підприємств, що використовують МСФЗ). Облікова політика є складовою системи організації обліку і є необхідністю застосування її всіма відділеннями, представництвами, філіями та іншими віддаленими підрозділами не залежно від їх місцезнаходження [45].

План рахунків бухгалтерського обліку, як і спрощений План рахунків, який можуть застосовувати малі підприємства, використовується всіма суб'єктами господарювання (крім бюджетних установ і банків) незалежно від форми власності, видів діяльності, організаційно-правових форм, а також виділених на окремий баланс віддалених структурних одиниць [58].

Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій рекомендує використання субрахунків, що визначені цією Інструкцією. Вона регламентує порядок ведення і призначення рахунків бухгалтерського обліку з метою методом подвійного запису узагальнення інформації про склад і рух активів, зобов'язань та капіталу та фіксування фактів здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання (крім банків, бюджетних установ та підприємств, які складають фінансову звітність за МСФЗ) незалежно від форм власності, видів діяльності, організаційно-правових форм [28].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 “Спрощена фінансова звітність” установлює форму і зміст Фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва в складі Балансу (форма № 1-м, №

1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м, № 2-мс) та порядок її заповнення. У звітних формах малих підприємств всі показники, на відміну від підприємств на загальній системі оподаткування, наводяться у тисячах гривень і один десятковий знак після коми. У звітах наводиться та сама інформація, що і для підприємств на загальній системі оподаткування, лише за укрупненими статтями відповідно до спрощеного Плану рахунків. [52].

Порядок проведення інвентаризації наявних засобів та зобов'язань та оформлення її результатів регулює Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, а також оформлення її результатів. Це Положення використовують всі суб'єкти господарської діяльності відповідно до чинного Законодавства України [62].

Узагальнення даних у регістрах бухгалтерського обліку (за виключенням регістру позабалансового обліку) методом подвійного запису всіх господарюючих підприємств (за виключенням банків і бюджетних установ) згідно чинного Законодавства України регулюють Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку. Норми цього документу напрямлені на накопичення аналітичних даних про рух і склад активів, зобов'язань та капіталу, доходів, витрат і фінансових результатів [44].

Для заповнення регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами – юридичними особами, що використовують своє право на ведення обліку за спрощеною системою, а саме відповідають нормам, визначеним п. 154.6 ст.154 роз. III Податкового кодексу України (2755-17), і не є зареєстрованими платниками ПДВ призначені Методичні рекомендації із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами. У цих рекомендаціях передбачено узагальнення господарських операцій у відповідних журналах обліку господарських операцій:

- Журнал 1-мс – для обліку активів;
- Журнал 2-мс – для обліку капіталу і зобов'язань;
- Журнал 3-мс – для обліку доходів;

- Журнал 4-мс – для обліку витрат.

Інформація, відображена в Журналах 1-мс і 2-мс призначена для складання Балансу (форма № 1-мс), а в Журналах 3-мс і 4-мс для складання Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) Спрощеної форми звітності.

У випадку великого обсягу операцій, додатково можуть використовуватися відомості обліку господарських операцій: 1.1-мс – для обліку операцій з необоротними активами, 1.2-мс – для обліку операцій з нарахування амортизації, 2.1-мс – для обліку операцій розрахунків з постачальниками, іншими кредиторами та бюджетом, 2.2-мс – для обліку операцій розрахунків з працівниками, 4.1-мс – для обліку операцій, пов'язаними з витратами на поліпшення та ремонт основних засобів.

Всі операції, пов'язані з створенням, затвердженням відображенням в обліку, а також зберіганням первинних документів, реєстрів обліку, звітності всіма підприємствами (за виключенням банків) та їх структурними підрозділами регулюються нормами Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерського обліку. Все, що відбувається на підприємстві повинно відображатися в обліку методом безперервного і суцільного документування. Всі записи здійснюються на підставі первинних документів відповідно до цього Положення [63].

Знання чинного Законодавства та уміння його творчого застосування передбачає формування ефективної облікової політики, але можуть виникати проблеми при формуванні такої, до яких можна віднести:

- недосконале чинне облікове та податкове законодавство;
- наявність ризиків при формуванні облікової політики підприємства під дією суб'єктивного судження з боку керівників і бухгалтерів;
- через норми, прописані в обліковій політиці неможливість вирішувати питання, що не входять до їх переліку і не є врегульовані відповідними нормативними документами [81].

Наказ про облікову політику є результатом комплексної праці керівників і відповідних фахівців підприємства. Такий недолік, як відсутність

встановленої чинним законодавством єдиної форми облікової політики, веде до специфічного трактування його розділів. Отже, облікова політика є неоднозначною діяльністю з організації обліку на підприємстві

Більшість науковців вважають, що є необхідність виділення трьох основних частин в складі Наказу про облікову політику: методологічну, методичну та організаційну [18].

Іншою проблемою вважають відсутність відповідного нормативного документу з регулювання облікової політики підприємства. Відповідно до політики України з організації обліку на підприємствах та вдосконалення її методики, було б доцільним прийняття окремого НП(С)БО щодо облікової політики господарюючих суб'єктів [9].

На основі різних вище зазначених недосконалостей щодо формування підприємством облікової політики, з урахуванням діючого нормативно-правового законодавства, доцільно визначити такі основні алгоритмічні дії у цьому процесі:

1) найперше визначати предмет облікової політики, який для кожного суб'єкта є специфічним, оскільки він формується з урахуванням сукупності його об'єктів обліку і фактів діяльності [60];

2) встановлювати та аналізувати фактори впливу на процес формування облікової політики;

3) оцінювати загальновизнані відомі у сфері обліку припущення щодо побудови облікової політики суб'єкта господарювання при врахуванні факторного впливу;

4) обирати потенційно придатні для конкретного підприємства альтернативні способи ведення бухгалтерського обліку [9];

5) безпосередньо обирати способи ведення бухгалтерського обліку;

6) задокументувати процес оформлення облікової політики через формування та реєстрацію Наказу, Розпорядження чи іншого внутрішнього документа суб'єкта [12].

Нормативно-правові документи, які регулюють правові основи

створення облікової політики в Україні, повинні бути взаємоузгодженими та врегульованими, в свою чергу мають відповідати МСБО [6]. Нормативно-правове регулювання облікової політики – це система нормативно-правових актів законодавчої, виконавчої та представницької влади, Міністерства фінансів України, та інших відомств, і, головне кожного підприємства зокрема, що уможлиблюють повноцінне функціонування та часовий розвиток ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності та контролю в Україні.

1.3. Формування облікової політики підприємства в системі форм ведення бухгалтерського обліку

Рациональна організація бухгалтерського обліку на підприємстві залежить від обрання ним та застосування ефективної для особливостей його діяльності форми обліку. Адже обрання останньої залежить від умов його господарювання. Зокрема вплив мають такі детермінанти: обсяги виробничої діяльності, від яких залежить масовість облікової роботи; кількість і та кваліфікація облікових працівників і їх технічне забезпечення, наявність можливостей для автоматизованої побудови облікових даних.

Під формою ведення бухгалтерського обліку трактують сукупність системного характеру із реєстрів обліку, визначених порядків і способів реєстрації та узагальнення у них облікової інформації при обов'язковому дотриманні єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку.

Найперше форми ведення обліку передбачали ведення книг-журналів, що були головними обліковими реєстрами, призначення яких полягало у систематичному та системному веденні систематичного та аналітичного обліків. Пізніше у аналітичному обліку почали застосовуватись облікові картки. Та при необхідності розподілу праці між працівниками облікової служби широке використання у веденні обліку набули окремі листки. Однак при подальшому впровадженні для облікових процесів ПЕОМ відбулась

поява нових реєстрів, а надалі дані процедури трансформувались у автоматизований збір та обробку облікових даних.

Кожна форма бухгалтерського обліку повинна характеризуватись певними основними вимогами. Зокрема вона:

- забезпечує своєчасне, повне та достовірне відображення у облікових реєстрах проведених господарських операцій;
- досягається економічність її застосування через незначні витрати для конкретного підприємства;
- облікові реєстри, застосування яких передбачене при застосуванні певної форми обліку, повинні відображати всю інформацію, що необхідна для складання фінансової звітності;
- на основі їх узагальнених даних повинна досягатись можливість для оперативної економічної оцінки діяльності підприємства.

На основі чинного законодавства господарюючий суб'єкт має право самостійного вибору форми ведення обліку. Вона обов'язково зазначається у його розпорядчому документі щодо облікової політики і повинна при її обранні забезпечувати:

- повноту та реальність відображення у первинних документах та облікових реєстрах усіх господарських операцій;
- раціональний поділ сукупності облікових робіт між працівниками з метою досягнення своєчасного їх виконання;
- забезпечення управлінців інформацією про виконання бізнес-планів загалом по підприємству та у розрізі його структурних підрозділів;
- формування усіх необхідних даних для процесу складання звітності, проведення контролю й фінансового аналізу [22, с. 5].

Кожна форма бухгалтерського обліку вирізняється власними особливими ознаками:

- зовнішнім виглядом, будовою та кількістю облікових реєстрів;
- поєднанням ознак синтетичного й аналітичного, хронологічного систематичного обліків;

- послідовністю та технікою облікової реєстрації.

Кожною формою бухгалтерського обліку передбачено відповідну технологію облікового процесу; групування господарських операцій і дотримання встановленої послідовності їх відображення; алгоритм записів у реєстрах синтетичного та аналітичного обліку, процес складання та представлення облікових даних у фінансовій звітності.

У бухгалтерському обліку виділяють чотири основні форми бухгалтерського обліку:

- меморіально-ордерна;
- журнально-ордерна;
- журнал-головна;
- автоматизована.

Меморіально-ордерна форма обліку є найпершою за історичним періодом виникнення і базується на меморіальних ордерах. Вони представляють собою нагромаджувальні відомості із відображеною інформацією у хронологічному порядку за однорідними господарськими операціями. Незважаючи на її часто незначне застосування підприємствами, ця форма обліку трансформувалась у власну автоматизовану версію.

Меморіально-ордерна форма найбільше поширена у бюджетних установах. Але поєднання у ній синтетичного обліку в книгах із аналітичним на картках сприяє поширенню цієї форми малими підприємствами, якщо вони мають невеликий обсяг облікової роботи. Водночас, за синтетичними та аналітичними рахунками у кінці місяця формують оборотні відомості, які зв'язують між собою [31].

Меморіально-ордерна форма обліку має власні позитивні та негативні сторони. До першої групи належать: простота побудови, висока наочність записів і можливість розподілити облікову роботу між обліковими працівниками.

При ручній обробці облікових даних дана форма характеризується такими недоліками:

- необхідність багаторазового записування господарських операцій, що завдає додаткові витрати праці;
- синтетичний та аналітичний облік є відокремленими;
- облікові реєстри не дуже адаптовані для складання форм фінансової і податкової звітності.

При ручній обліковій роботі ці недоліки суттєво обмежують застосування меморіально-ордерної форми підприємствами. Але при застосуванні пакетів прикладних програм ця форма обліку є доцільна та ефективна (рис. 1.3).

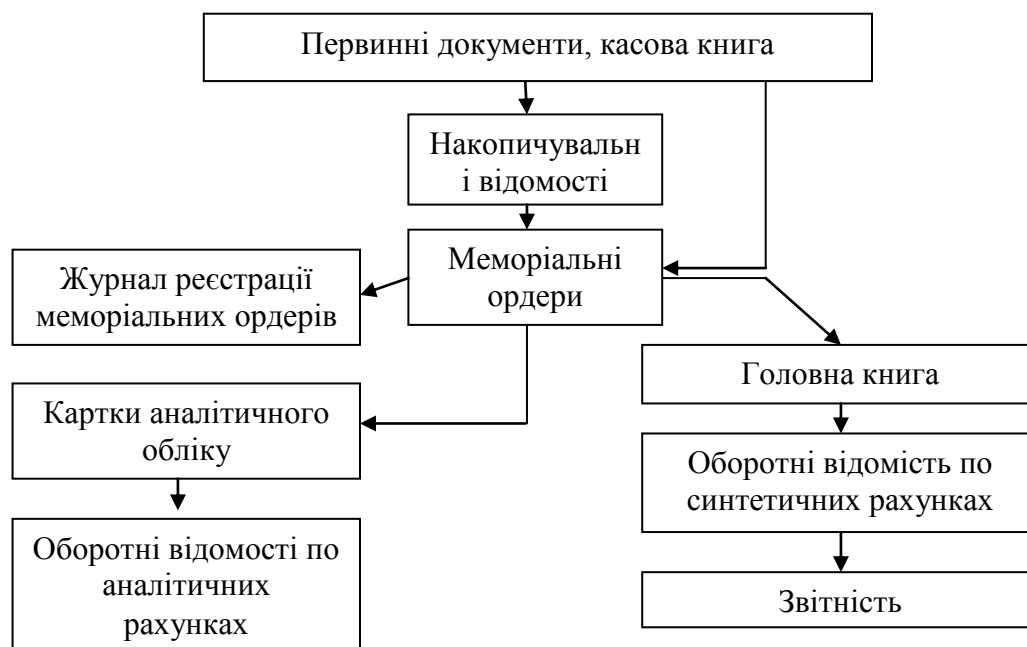

Рис. 1.3. Структура меморіально-ордерної форми бухгалтерського обліку.

Найбільш прогресивною та популярною є журнально-ордерна форма обліку, до основних реєстрів якої належать журнали-ордери. Вони представляють форму накопичувальних і групувальних облікових реєстрів — журналів і допоміжних відомостей до них, у яких документи систематизуються та групують по хронології на основі кореспондуючих рахунків [20, с. 353].

Журнали-ордери являють собою форму комбінованих реєстрів синтетичного, а часто і аналітичного обліків. Саме назва цих реєстрів відображає поєднання хронологічного (вони служать журналами) і систематичного облік (підсумки за місяць у журналах за кореспондуючими рахунками замінюють меморіальні ордери). У них проводять однобічну реєстрацію записів лише за кредитовими оборотами у кореспонденцій з дебетовими. Основою побудови журналів-ордерів є кредитова ознака, що означає, що по кожному рахунку його кредитові обороти збирають в одному журналі-ордері, а дебетові можуть бути відображені у інших різних. До кожного журналу відкривають відповідні відомості за дебетом рахунків. У журналах ведуть лише синтетичний облік, а за необхідності до журналу відкривають відповідні відомості аналітичного обліку.

Основною перевагою журнально-ордерної форми обліку є пристосованість її облікових реєстрів для складання бухгалтерської звітності. Але для цього потрібно завчасно в журналах передбачити ті показники звітності, за якими ведуть поточний облік (рис. 1.4).

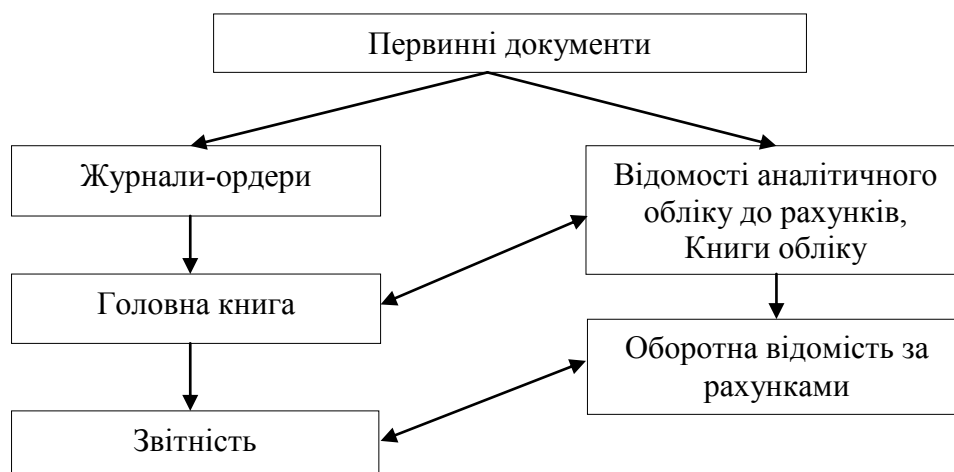

Рис. 1.4. Структура журнально-ордерної форми обліку.

Однак недоліком даної форми ведення обліку є записи у реєстрах вручну, також відсутній чіткий взаємозв'язок між синтетичним і аналітичним обліками, та не завжди можна взаємно контролювати реєстри [11].

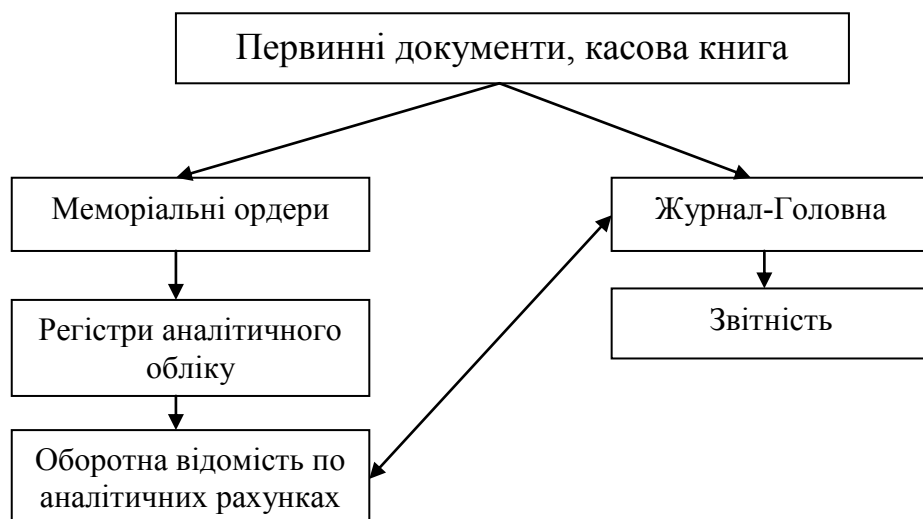
Журнал-Головна форма (назва походить від назви головного реєстру)

ведення обліку є найпростішою у застосуванні. У ній синхронно збігаються у часі та за місцем відображення хронологічні та систематичні записи. У цій формі ведеться спеціальний журнал для реєстрації господарських операцій, записи у якому мають хронологічну послідовність на основі операцій підприємства за місяць на підставі первинних документів. Тобто основний реєстр поєднує характеристики журналу реєстрації операцій та головної книги [20, с. 34].

Форму Журнал-Головна застосовують ті малі підприємства, що використовують невелику кількість синтетичних рахунків (рис. 1.5). При одночасній реєстрації кожної господарської операції вона відображається на відповідних синтетичних рахунках, для кожного з яких відводиться подвійна графа для запису дебетових і кредитових оборотів.

Оскільки останнім часом застосування обчислювальної техніки для облікових робіт на підприємствах є визначальним фактором організації обліку. Тому застосування автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку значно прискорює обробку облікової інформації та передачу її за запитами користувачів.

Застосування автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку на підприємстві полягає у виборі відповідної зручної у користуванні комп'ютерної програми. Вона повинна відповідати завданням обліку, оподаткування та звітності і дозволяє обліковувати будь-які об'єкти.

**Рис. 1.5. Структура форми ведення бухгалтерського обліку
Журнал-Головна.**

Сучасні пакети прикладних програм з автоматизованої обробки облікової інформації щодо всієї діяльності підприємства є досить багатими у виборі вітчизняних і закордонних розробників [33]:

Однак незважаючи на легкість застосування автоматизована форма бухгалтерського обліку має власні переваги та недоліки. До перших відносять:

- аналітичність – при розробці відповідної методики та за умови наявності достатніх даних через прописання відповідних алгоритмів система може сформувати будь-яку інформацію;

- оперативність – вона полегшує роботу облікових працівників, зменшує трудомісткість облікових процесів, зменшує час щодо отримання необхідної інформації бухгалтерського обліку та підвищує її достовірність;

- підпорядкування алгоритмів системи цілям обліку та аналізу – автоматизована форма обліку спрощує процедуру отримання інформації, яка необхідна управлінському персоналу та для складання різної звітності. Адже показники автоматично формуються у звітах без додаткових вибірок. І в цій системі можна проводити оперативний аналіз;

- зменшення записів та покращення якості та техніки виконання облікової роботи – при автоматизації обліку не потрібно складати проміжні реєстри, достатнім є тільки внесення даних під час створення первинних документів. Це покращує обліковий процес, оскільки зменшує кількість помилок і дублювання документів [2].

Недоліками автоматизованої форми бухгалтерського обліку вважають:

- необхідність високої кваліфікації кадрів – тобто працівників облікової служби щодо знання бухгалтерського обліку та програмного забезпечення;

- послаблення функції контролю – якщо при встановлені пакету

прикладної програми не передбачити процедуру виправлення помилок у документах та їх “знищення”, то облікові процеси у автоматизованому середовищі можуть трансформуватись у “гру в цифри” [2].

У кожній із досліджуваних форм є свої переваги та недоліки, однак ці системи постійно вдосконалюються. На кожному підприємстві бухгалтерський облік ведеться за обраною формою, яка передбачає сукупність реєстрів обліку, порядок і способи реєстрації та узагальнення інформації. На вибір форми впливають особливості діяльності та наявні можливості обробки даних. Саме від форми ведення обліку залежить формування облікової політики. Та, водночас, обрані елементи останньої теж впливають на рішення щодо зміни за необхідності реєстраційних форм.

Однак сьогодні більшість підприємств забезпечують автоматизовану реєстрацію та обробку даних. Це полегшує працю бухгалтерів, водночас зменшую витрати на трудові ресурси через скорочення кількості облікових працівників (або залучення бухгалтера чи аудиторської фірми зі сторони). А також вагомим є зниження рівня людського суб'єктивного фактора на здійснення помилок в обліку. Водночас автоматизована система ведення обліку вивільняє час із облікових робіт для проведення більш глибокого аналізу господарської діяльності підприємства.

РОЗДІЛ II

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Порядок формування облікової політики у сфері фінансового обліку

Фінансовий облік визначають як сукупність правил і процедур, дотримання та виконання яких забезпечує підготовку та оприлюднення інформації про результати діяльності господарюючого суб'єкта. Мета його ведення тісно переплітається з метою діяльності підприємства. Адже максимізація прибутку від діяльності є метою функціонування підприємств для більшості їх власників, то основним питанням фінансового обліку є розрахунок правильних фінансових результатів, аналізу умов та зусиль, що пов'язані із їх досягненням.

Саме тому метою ведення фінансового обліку і формування показників фінансової звітності є подання внутрішнім і зовнішнім користувачам повної, правдивої та об'єктивної інформації щодо фінансового стану, результатів діяльності (прибутків і збитків) та руху грошових коштів господарюючого суб'єкта [21, с. 364].

Організація фінансового обліку на підприємстві повинна забезпечувати:

- забезпечення суцільного, повного та безперервного оформлення та відображення усіх господарських операцій звітного періоду;
- формування показників форм фінансової (бухгалтерської) звітності;
- забезпечення користувачів необхідною та вірогідною інформацією.

Однак, сьогодні суб'єкти підприємницької діяльності часто не зважають на достатність правильної організації та ведення фінансово обліку і це порушує його системність. Це проявляється у недооціненні впливу детального обґрунтування та документального відображення облікової

політики для покращення облікової системи на підприємстві [32, с. 8]. А також порушує нормативні вимоги, щодо обов'язковості розробки та погодження розпорядчого документу – наказу/розпорядження/положенням про облікову політику (Додаток Ж) [32, с. 49].

Також при розробці та письмовому підтвердженні облікової політики вона часто має всезагальний формальний характер і базується на основних аспектах діяльності (рис. 2.1), що є неправильно, адже саме вона регламентує ведення фінансового обліку.

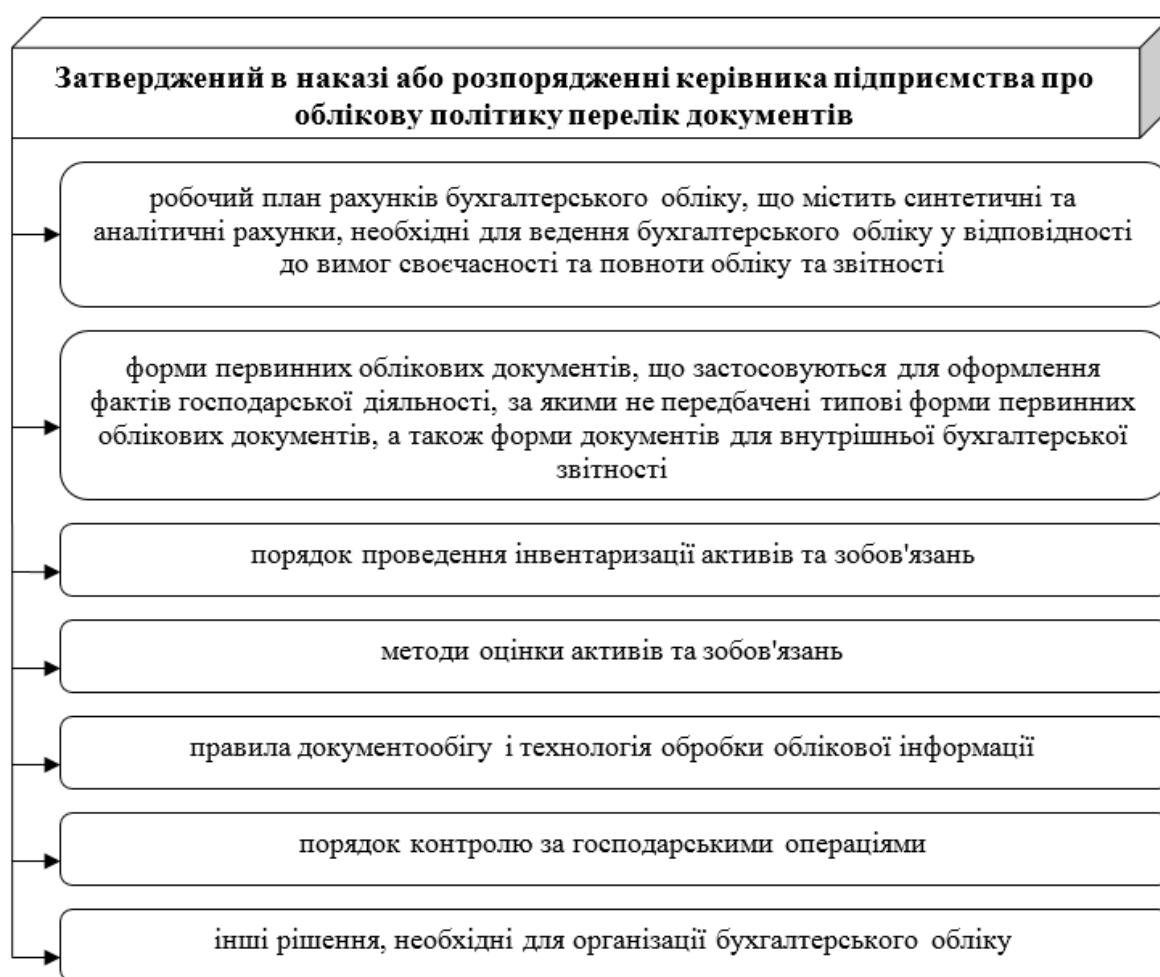

Рис. 2.1. Перелік документів, які повинні бути затверджені в наказі або розпорядженні керівника підприємства про облікову політику.

Виділяють шість алгоритмічних етапів щодо встановлення облікової політики:

1. Вступний – передбачає визначення мети і її деталізації через завдання облікової політики, обґрунтування обов’язків і рівнів компетентності головного бухгалтера та керівника у цьому процесі;

2. Оцінка рівня регулювання облікової політики на державному рівні (рівні країни) – оцінюються законодавчі та нормативні документи щодо бухгалтерського та статистичного обліків і звітності;

3. Вивчення вимог щодо облікової політики за видом діяльності підприємства (галузевою приналежністю) – опрацьовують галузеві Методичні рекомендації;

4. Обґрунтування та деталізація елементів облікової політики на локальному рівні (підприємстві) – ознайомлюються із факторами впливу на практичний процес визначення облікової політики підприємства;

5. Розробляється Наказ про облікову політику – визначаються її напрями, опрацьовується структура та ознайомлюються із технікою його складання;

6. Проводиться зміна облікової політики підприємства – вивчаються законодавчо визначені випадки, які вимагають проведення змін в обліковій політиці підприємства [53].

При правильно розробленій обліковій політиці вона забезпечує необхідні умови щодо ведення господарської діяльності підприємства (рис. 2.2).

Оскільки облікову політику також трактують як “організацію управління обліком”, то виділяють три етапи її формування щодо побудови фінансового обліку підприємства [36, с. 277]:

- підготовчий;
- організаційний;
- заключний.

Відповідно до цієї ієрархії виокремлюють її організаційно-технічні та методичні складові (Додаток 3) [17, с. 13].

Рис. 2.2. Елементи, які забезпечує правильно розроблена облікова політика.

Підготовчий етап формування облікової політики ПП “Іва-Транс” передбачає вибір і обґрунтування вихідних положень щодо її побудови [48, с. 23]. Під ними розуміють перелік її організаційно-технічних складових:

- організаційну форму побудови бухгалтерського обліку та форми його ведення;
- відповідальність керівника і головного бухгалтера щодо організації бухгалтерського обліку;
- склад та структуру облікової служби підприємства;
- перелік посадових осіб, що мають право розпорядчого підпису та матеріально відповідальних і підзвітних осіб;

- критерії оцінки активів для їх відображення в обліку та звітності;
- робочий план рахунків;
- графік документообігу;
- графіки інвентаризацій та склад постійно діючої інвентаризаційної комісії;
- склад форм фінансової, статистичної та оперативної звітності підприємства;
- порядок зберігання та утилізації документів [48, с. 135].

У організаційному етапі формування облікової політики щодо фінансового обліку також передбачено послідовність дій – визначаються об'єкти бухгалтерського обліку, ідентифікуються потенційно придатних для використання господарюючого суб'єкта способи ведення обліку та вибираються найоптимальніші до кожного об'єкта окремо тощо [48, с. 23]. Тобто цей етап є ідентичний методичній складові облікової політики підприємства, яка означає сукупність обраних підприємством методів і процедур організації та ведення обліку в розрізі його об'єктів [26, с. 3].

Виокремлюють окремо форму організації бухгалтерського обліку та форму його ведення. Перша передбачає визначення виконавців облікових робіт відповідно до законодавчого дозволу. Важливим є те, що “для організації формування облікової політики власник або керівник може створити, якщо це доцільно, спеціальну комісію з її розробки” [48, с. 23].

Форма ведення бухгалтерського обліку передбачає процес організації облікових записів та методику взаємозв'язку між різними видами облікових реєстрів, що повинні забезпечити охоплення фінансовим обліком усіх господарських операцій підприємства [26, с. 7].

Ознакою відмінностей між поняттями “організація обліку” та “ведення обліку” є відповідальність власника (керівника) й головного бухгалтера. Адже форма ведення обліку, це коли власник веде облік особисто або залучає спеціалізовану фірму. Але якщо облік ведеться бухгалтерською службою, це передбачає також відповідальність за його організацію головного бухгалтера

[10].

Склад і структура бухгалтерської служби формуються залежно від розміру господарюючого суб'єкта і обсягів його діяльності фактичних та планових [20, с. 29], з метою окупності та економічності способів отримання облікових даних.

Найбільше уможлиблює внутрішньогосподарський контроль підприємства його активів є їх закріплення за працівниками, що визначені як матеріально-відповідальні особи [20, с. 423].

Вибір оцінки активів базується на принципі суб'єктивності, адже це передбачає вибір одного з декількох можливих способів. Для цього доцільно створити внутрішній підрозділ щодо оцінки або залучати відповідних осіб-експертів (незалежних оцінювачів) [20, с. 263].

Формування робочого плану рахунків є важливим етапом щодо облікової політики у сфері фінансового обліку, оскільки підприємство має право вибору та розробки власних неаналітичних рахунків різних порядків залежно від потреб та специфіки діяльності.

Графік документообігу має важливе значення у сфері побудови фінансового обліку, оскільки є методичним елементом і він передбачає перелік документів, терміни їх руху у процесі обробки, відповідальність працівників за їх однорідними групами, терміни завершення робіт для складання звітності та процес і строки передачі документів у архів [20, с. 50].

Визначення складу інвентаризаційної комісії та графіків її роботи відповідно до дат проведення інвентаризацій є більше формальним, оскільки це регламентоване на законодавчому рівні. Зокрема щодо випадків її обов'язкового її проведення, оформлення результатів тощо. Підприємство може самостійно формувати склад інвентаризаційних комісій [20, с. 57].

Елементи щодо формування показників фінансової, статистичної та інших видів звітності теж є більш формальним при формуванні облікової політики у системі фінансового обліку, адже все це у більшості уже регламентується правовими актами [20, с. 30]. Саме тому ПП "Іва-Транс"

доцільно більше уваги надавати щодо складання внутрішньої звітності. Оскільки для неї не діють загальні положення щодо уніфікації та стандартизації документів. А також немає детального визначення потреб користувачів, які вона повинна забезпечувати, оскільки має конфіденційний характер.

Процес організації зберігання та утилізації документів це компетенція керівника підприємства і головного бухгалтера, що повинно було бути передбачено при формуванні облікової політики [20, с. 73].

Заключним етапом визначення облікової політики є складання спеціального документу, що організовує та регулює фінансовий облік – наказу або положення (Додаток И) [49, с. 23] за деталізації її окремих питань у додатках.

Правильно сформована та задокументована облікова політика щодо фінансового обліку забезпечує правильний розподіл обов'язків і відповідальності за облікові процеси, забезпечуватиме безперервне документальне оформленню всіх господарських операцій, відображених у первинних документах, на підприємстві.

2.2. Формування облікової політики у сфері управлінського обліку

При побудові управлінського обліку, а зокрема формування щодо нього облікової політики, необхідно враховувати, що він не має державного регламентування, адже повністю його розробляють та запроваджують внутрішнім документом підприємства.

У теоретичному значенні формування облікової політики щодо управлінського обліку означає передбачає систему принципів та елементів організації облікових робіт задля отримання своєчасно достовірної інформації про всі види діяльності підприємства, для проведення аналізу і контролю господарських процесів і прийняття рішень управлінським персоналом. На основі зарубіжного досвіду правильна облікова політика є

вагомим елементом управління діяльністю господарюючого суб'єкта.

У загальноекономічному та законодавчому тлумаченні під управлінським обліком розуміють сукупність методів і процедур, які передбачають формування та надання інформації для контролю і прийняття управлінських рішень на різних рівнях. Він є внутрішнім і призначений для задоволення потреб керівництва підприємства загалом та структурних підрозділів [20]. Між управлінським і фінансовим обліком є постійний взаємозв'язок і їх розмежовувати практично неможливо, адже завжди функціонуватимуть як єдина система обліку (підвиди бухгалтерського) [12].

У побудові облікової політики щодо управлінського обліку відповідальність можуть нести або окремий структурний підрозділ – відділ, чи група бухгалтерів або планово-економічного відділу. Формування відділу доцільно застосовувати великими підприємствами при масштабних обсягах виробництва. Адже саме такий процес реформування бухгалтерської служби суб'єкта забезпечить ефективну систему управління витратами.

У контексті управлінського обліку під обліковою політикою визначають прийнятий підприємством комплекс методів ведення обліку, калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) і формування внутрішньої звітності задля власного контролю та управління діяльністю.

Визначення та затвердження облікової політики підприємства щодо управлінського обліку має на меті:

- затвердження обраних методів ведення управлінського обліку;
- регулювання наскільки це можливо якнайбільше елементів організації управлінського обліку, до яких належать організація документообігу, робота фінансової служби, організація горизонтальної (з іншими структурними підрозділами) і вертикальної (з керівними органами та персоналом) взаємодії фінансової служби тощо.

Через багатогранність управлінської облікової політики у процесі її розробки можна враховувати досвід фахівців компанії, що займаються веденням управлінського обліку та світовий досвід відображений у

міжнародних стандартах фінансової звітності. Адже їх головним принципом є “переважання сутності на формою”, що забезпечує досягнення цілей управлінського обліку.

Визначення облікової політики у систему управлінського обліку залежить від організаційної структури господарюючого суб’єкта. Доцільно враховувати, що основою організаційного забезпечення управлінського обліку є принцип децентралізації управління. Він передбачає розподіл повноважень та відповідальності у сфері управління між персоналом різних рівнів для підвищення ефективності. Для цього доцільно у системі управлінського обліку визначати центри відповідальності.

Під останніми розуміють підрозділ (ділянка), в якому виникають витрати, отримуються доходи, та проводяться інвестиції під постійним контролем за всіма об’єктами центрів. Тому виділяють чотири види центрів відповідальності:

- центр витрат – передбачає контроль за здійсненням витрат. Такими центрами є більшість структурних підрозділів підприємства, де споживаються виробничі ресурси.

- центр доходу – його керівник якого контролює отримання доходів за продукцію (послуги). Його прикладом є відділи збуту продукції.

- центр прибутку – структурні підрозділи, до повноважень керівників яких належить контроль за витратами і доходами одночасно.

- центр інвестицій – об’єднуючий цент, який акумулює за собою можливість контролю за витратами, доходами та інвестиціями. Практичним відображення такого центру є підприємство загалом, дочірні підприємства, філії, відділення, але за умов, що їхні керівники мають широкі повноваження.

Кожен із керівників вищезазначених центрів є відповідальною особою, повноваження якої визначаються Положенням про управлінський (внутрішньогосподарський) облік.

За ознакою функціональності виокремлюють такі центри відповідальності:

- обслуговуючі – надають послуги іншим центрам всередині підприємства (допоміжні центри);

- матеріальні – відповідають за заготівлю та зберігання матеріалів (можуть бути основними і допоміжними центри). Зазвичай витрати матеріальних центрів відповідальності можна віднести на конкретний вид продукції;

- виробничі – до них належать підрозділи основного і допоміжного виробництва. Витрати перших як правило можна безпосередньо віднести на конкретну продукцію, а витрати допоміжних виробничих центрів включаються у собівартість продукції опосередковано;

- управлінські – прикладом є центри управління, бухгалтерія тощо. Їх витрати не пов'язані конкретними видами продукції, а підлягають розподілу за видами продукції пропорційно до обраної бази;

- збутові – до їх функцій належить реалізація продукції – вони є основними центрами і їх роботу можна співвіднести детально за конкретними видами продукції [56, с. 234].

Практична реалізація організації та ведення управлінського обліку передбачає два основні підходи:

- автономний принцип побудови управлінського і фінансового обліку. Він означає відокремлення управлінського і фінансового обліку як двох самостійних замкнутих підсистем. Тому підприємство для ведення управлінського обліку може мати окремий план рахунків, відокремлений від плану рахунків фінансового обліку. Зв'язок між двома видами бухгалтерського обліку відбувається через однойменні дзеркальні рахунки;

- інтегрований принцип. У його основі є передбачення, що рахунки управлінського і фінансового обліку, що відображають витрати ведуться в одній системі плану рахунків бухгалтерського обліку і не виділяють калькуляційні рахунки окремо для управлінського обліку.

Доходи, витрати й фінансові результати є складовими об'єкта управлінського обліку, і їх деталізують, оскільки вони групуються “за

видами продукції, сферами діяльності, регіонами реалізації” [83].

Саме тому підприємству ПП “Іва-Транс” доцільно приділяти значну увагу щодо вибору облікової політики з управлінського обліку. Через відсутність чіткої регламентації та принципів його організації та ведення, “керівництву та спеціалістам відповідних служб необхідно самостійно розробити основні підходи” та відобразити їх в окремому Положенні про управлінський (внутрішньогосподарський) облік на підприємстві [77, с. 142]. Цей документ повинен бути комерційною таємницею з доступом до нього окремих визначених працівників.

Умовно потенційні складові облікової політики з питань управлінського обліку можна групувати в організаційно-технічні та методичні.

Організаційно-технічні складові передбачають:

- розподіл функцій між центрами відповідальності;
- використання специфічних методів управління витратами при урахуванні особливостей діяльності кожного структурного підрозділу підприємства;
- управління витратами з урахуванням організаційної структури підприємства;
- децентралізація управління витратами, здійснюючи його на всіх рівнях;
- встановлення відповідальних за виникнення витрат, виторгу, прибутку;
- необхідність застосування програмного забезпечення [72, с. 145].

Програмне забезпечення та комп’ютеризація обліково-аналітичних робіт є однією з вирішальних складових матеріально-технічного забезпечення управлінського обліку. Вона особливо актуальна сьогодні, оскільки збільшує інтенсивність праці при зменшенні навантаження на облікових працівників.

Методичні складові облікової політики щодо управлінського обліку

включають такі елементи:

1) визначення класифікаційних ознак та видів витрат для кожного підприємства при врахуванні особливостей його діяльності. Це дозволить більш глибоко вивчати їх склад та характер, використовувати економічно обґрунтовані напрями їх групування в практиці економічної роботи;

2) групування витрат за елементами та статтями. Це підвищує рівень організації контролю за витратами загалом по підприємству, обрахунок загальної величини використаних ним матеріальних, трудових і грошових коштів [18];

3) вибір методики обліку витрат і калькулювання собівартості. Призначення останньої полягає у створенні інформації про витрати на одиницю їх носія. Це підвищує ефективність для організації та управління бізнесом, посилює контроль за рівнем витрат і дає можливість визначити прибуткові, другорядні і збиткові сегменти діяльності [18].

Прийнята облікова політика щодо управлінського обліку також підлягає оформленню відповідною документацією (наказами, розпорядженнями тощо) підприємства (Додаток К). Даний документ має розпорядчий характер та впливає на фінансовий результат діяльності підприємства. Він повинен базуватись на таких основних ознаках:

- його формулювання та прийняття повинно не порушувати визначені правила;

- повинен бути документально закріпленим;

- передбачає правила поведінки для певних осіб;

- визначає методи оцінки об'єктів управлінського обліку та умови їх реалізації [6].

Всі визначені методи ведення управлінського обліку, які обирає підприємство при формуванні облікової політики, повинні завжди застосовуватись з 1 січня року, що є наступним за роком затвердження відповідного організаційно-розпорядчого документу.

Незважаючи на часте використання у вітчизняній практиці

управлінського обліку, все ж багато його елементів входять в бухгалтерський облік, якщо останній широко охоплює всі види облікової інформації, що необхідна для управління. Управлінський облік є сполучною ланкою між управлінням підприємством і обліковим процесом. Однак порядок його ведення не передбачений законодавчо. Тому алгоритм застосування етапів впровадження управлінського обліку на підприємстві залежить від його управлінського персоналу та цілей, які ставляться перед суб'єктом у певний періоді функціонування.

Однак при формуванні облікової політики в системі управлінського обліку, для підвищення її якісних показників, необхідно проводити оцінку за такими критеріями: економічна доцільність, повнота, неупередженість, несуперечливість законодавчій базі, раціональність методів обліку, відповідність цілям підприємства та рівень автоматизації обліку.

2.3. Методика формування облікової політики малими підприємствами

Облікова політика, але за умови її правильного визначення, є важливим компонентом системи управління господарською діяльністю також малих підприємств. Це підтверджується досвідом країн із розвиненими ринковими відносинами, у яких значна увага приділяється саме державній підтримці малого і середнього бізнесу.

Відповідно до вітчизняного законодавства суб'єкти малого підприємництва також повинні вести оперативний і бухгалтерський облік господарських операцій, складати усі види звітності. Усі ці дії базуються на загальноприйнятих національних і міжнародних принципах тощо [1].

При формуванні облікової політики суб'єктами малого підприємництва потрібно враховувати чиники зовнішнього та внутрішнього впливу (рис. 2.3).

Форми бухгалтерського обліку малих підприємств передбачають:

- формування самостійного структурного підрозділу бухгалтерської

служби (відділом) під керівництвом головного бухгалтера;

- залучення спеціалізованої у сфері обліку фірми або позаштатного спеціаліста – бухгалтера на договірній основі, у разі відсутності бухгалтерського відділу;

- облік веде власник або керівник малого підприємства [7, с. 34].

Але незалежно від форм ведення обліку відповідальність за його організацію несе керівник малого підприємства.

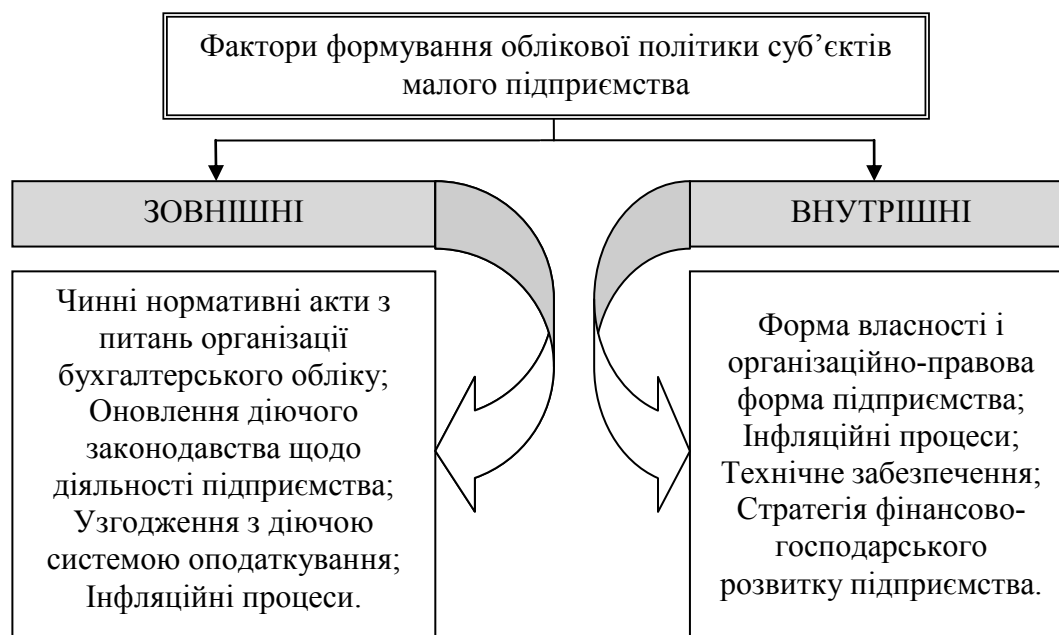

Рис. 2.3. Фактори формування облікової політики суб'єктів малого підприємництва

Основою бухгалтерського обліку малих підприємств у процесі визначення облікової політики є чітке та обов'язкове документування усіх господарських операцій.

Служба бухгалтерії малих підприємств повинна формувати пакети первинних документів згідно завдань обліку за кожною відповідною ділянкою (облік основних засобів, облік матеріальних цінностей, облік оплати праці, виробництва, облік процесів постачання, реалізації, тощо).

Для фіксації господарських операцій малі підприємства можуть приймати за основу відомчі форми або стандартні міжвідомчі форми

первинних документів. Також таким підприємствам надано можливість самостійно розробляти форми первинних облікових документів відповідно до особливостей потреб управління і господарської діяльності з дотриманням вимог встановлених Законом [7, с. 148].

Для руху первинних документів від створення до передачі в архів розробляється графік документообороту, де зазначаються виконавці, що відповідають за обробку документа, використання і передачі на зберігання.

Особливості визначення облікової політики залежать від групи господарюючих суб'єктів малого бізнесу (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Диференційований підхід до формування облікової політики

№ п/п	Підприємства	Вимоги до складання звітності	Облікова політика
1	Підприємства, які є учасниками міжнародного ринку капіталу	Складають та подають звітність за правилами своєї країни та за МСФЗ або правилами країни з якою співпрацюють (країни власників)	Облікова політика полягає в побудові обліку таким чином, щоб він задовольняв вимоги країни, де засноване підприємство, та дозволяв трансформувати звітність до правил МСФЗ чи іншої країни, з якою співпрацює підприємство
2	Підприємства, які обмежуються діяльністю в межах однієї країни	Складають та подають звітність за правилами цієї країни	Єдина методична складова облікової політики для підприємств в межах однієї галузі або в межах вертикально інтегрованої структури, вибір елементів організаційної та технічної складової здійснюється підприємством
3	Малі підприємства	Складають спрощену звітність	Аналогічно до попередньої групи, з врахуванням особливостей складання форм спрощеної звітності

Формування облікової політики малими підприємствами здійснюють у декілька етапів (рис. 2.4).

Загалом у процесі формування формування облікової політики малими підприємствами можна виокремити п'ять основних етапів.

1. Підготовчий етап передбачає детальне опрацювання загальної інформації про підприємство із установчих документів, виокремлення основних напрямів його діяльності тощо.

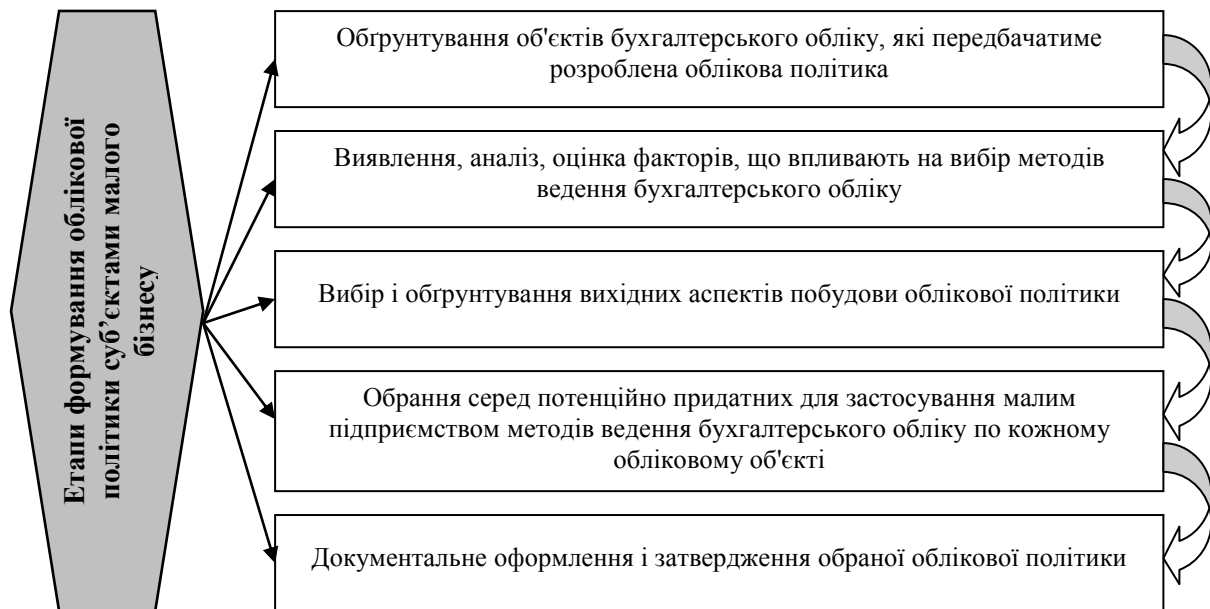

Рис. 2.4. Етапи формування облікової політики суб'єктів малого підприємництва.

2. На організаційному етапі розподіляються і закріплюються функціональні обов'язки та повноваження між посадовими особами, із виокремленням тих, які пов'язані із організацією і веденням обліку та складання звітності підприємства та інше.

3. Методичний етап формування облікової політики малого підприємства означає встановлення меж суттєвості облікової інформації, вибір із альтернативних варіантів конкретних методів обліку з урахуванням особливостей діяльності суб'єкта, розробка робочого плану рахунків та ін.

4. Під час технічного етапу формування облікової політики малими суб'єктами визначаються графіки документообігу, форми та групи первинних документів і реєстрів, рівень комп'ютеризації та автоматизації обліку, розробляються власні необхідні внутрішні первинні документи.

5. Оформлення наказу про облікову політику малого підприємства і його затвердження керівником є заключним етапом вищезазначеного

алгоритму дій. На цьому етапі також передбачають можливості внесення змін до облікової політики, формування системи внутрішнього контролю за її виконанням. А також важливу увагу приділяють порядку формування показників фінансової звітності [7, 14].

Таким чином на малих підприємствах акцент переноситься на внутрішнє використання облікової інформації. Відповідно саме на них повинна бути зорієнтована система бухгалтерського обліку малого підприємства, яка повинна забезпечувати:

- швидку підготовку фінансової звітності;
- достатній рівень точності суттєвої інформації;
- обробку облікової інформації з мінімальними витратами. Виконання

цих вимог можливе через розробку і реалізацію облікової політики.

Наказ про облікову політику СМП має сенс містити два розділи:

перший – це заходи по організації ведення бухгалтерського обліку на підприємстві;

другий – це напрями облікової політики, щодо дотримання вимог НП(С)БО в частині змін облікової політики.

Відповідно до вимог МСФЗ наказ про облікову політику повинен складатися з трьох частин:

- загальні положення;
- розділ щодо організації;
- методичний розділ.

Облікова політика підприємства складається на тривалий термін і може змінюватися тільки тоді, коли це передбачено НП(С)БО. В зв'язку з цим є необхідність видавати наказ про облікову політику окремо від документу, де висвітлено аспекти організації бухгалтерського обліку. Але на малих підприємствах такий наказ може бути один, і складатися з двох розділів:

- Розділ I. “Організація бухгалтерського обліку”;
- Розділ II. “Напрями облікової політики”.

За такого підходу у наказі про облікову політику буде можливість

більш повно висвітлити найважливіші процедури, методи та принципи ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва [3, с. 110].

Облікова політика на малих підприємствах повинна включати такий перелік елементів:

- варіанти обліку витрат (з використанням рахунків 9 класу: 90, 91, 96 крім класу 8 “Витрати за елементами”);
- системи обліку витрат (за неповними та повними);
- методи калькулювання собівартості продукції та обліку витрат (попередільний, позамовний, нормативний);
- перелік сфер відповідальності та центрів витрат;
- перелік об’єктів витрат;
- склад статей калькуляції;
- склад постійних та змінних, загальновиробничих витрат;
- бази розподілу загальновиробничих витрат;
- оцінка залишків незавершеного виробництва;
- вид зведеного обліку витрат виробництва;
- методи оцінки готової продукції;
- методи обліку доходів;
- робочий план рахунків щодо доходів, витрат, фінансових результатів;
- перелік реєстрів, які будуть використовуватись в управлінському обліку;
- форми управлінської звітності, строки та порядок її подання [9].

У наказі про облікову політику в частині результатів діяльності повинні міститися такі елементи, як: робочий план рахунків, в якому передбачено синтетичні й аналітичні рахунки; склад форм первинних документів, склад форм внутрішньої звітності; правила документообігу і технологія опрацювання облікової інформації; порядок коригування фінансової звітності, яка оприлюднюється; складання інформації про доходи, витрати, фінансові результати [1].

В процесі формування облікової політики малі підприємства мають враховувати такі аспекти:

- а) розмір підприємства, кількість працюючих що впливає на необхідність створення бухгалтерської служби;
- б) вид діяльності;
- в) план рахунків (спрощений чи загальний);
- г) систему оподаткування (спрощена чи загальна);
- д) форми первинних документів та документооборот;
- е) форми бухгалтерського обліку [5, с. 80].

Суб'єкти малого підприємництва на свій вибір можуть використовувати або Спрощений план рахунків, або залишатися на загальній системі оподаткування з використанням Плану рахунків бухгалтерського обліку, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій.

Малі підприємства можуть використовувати ряд варіантів обліку активів, капіталу та зобов'язань: [14, с. 54].

- із використанням всіх рахунків Плану рахунків бухгалтерського обліку, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій;
- із використанням рахунків 9 класу обліку витрат з веденням обліку залишків незавершеного виробництва та готової продукції і використанням рах.23 “Виробництво” і рах.26 “Готова продукція”;
- із використанням рахунків обліку витрат 9 класу “Витрати діяльності” без застосуванням рах. 23 “Виробництво” та рах.26 “Готова продукція”;
- із використанням рахунків обліку витрат 9 класу без ведення обліку незавершеного виробництва та готової продукції, але із застосуванням рах. 23 “Виробництво” та рах. 26 “Готова продукція”.

Ці варіанти відрізняються методикою обліку витрат, обраних суб'єктом господарювання. Інші об'єкти обліку – розрахунки, доходи, фінансові результати практично не відрізняються від основних правил ведення бухгалтерського обліку, що використовують усі інші підприємства України

(крім банків та бюджетних) [81].

Облікова політика суб'єктів малого підприємництва передбачає:

- упорядкування облікового процесу на малому підприємстві;
- формування методологічного та методичного забезпечення щодо майна малого підприємства, господарських операцій і результатів діяльності;
- побудова бухгалтерському обліку на принципах плановірності та цілеспрямованості;
- забезпечення ефективності ведення бухгалтерського обліку [67].

Процес реформування вітчизняного бухгалтерського обліку, який сьогодні передбачає його трансформацію до міжнародних постулатів, передбачає переосмислення значення облікової політики удіяльності кожного малого підприємства. Від її правильного формування залежать ефективність управління господарською діяльністю суб'єкта малого підприємництва та розробка стратегії його розвитку. А також забезпечує надійну безперебійну роботу облікового апарату.

РОЗДІЛ III

АУДИТ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

3.1. Організація і методика аудиторської перевірки дотримання облікової політики підприємства

Аналітичні дослідження щодо практичного формування та застосування облікової політики господарюючим суб'єктами підтверджують, що сьогодні цьому питанню приділяється неналежна увага управлінського персоналу, до складу якого належать облікові працівники. Вирішенню цієї проблеми частково сприяє контроль за впровадженням і виконанням принципів визначеної облікової політики, виявлення недоліків та внесення за потреби змін [41].

Успішне вирішення завдань контролю щодо облікової політики передбачає чітке визначення його суб'єктів (рис. 3.1). Вони вивчають зіставність облікових даних і звітності підприємства, перевіряють дотримання в обліку принципу незмінності методології оцінки господарських операцій і майна в розрізі об'єктів та загалом.

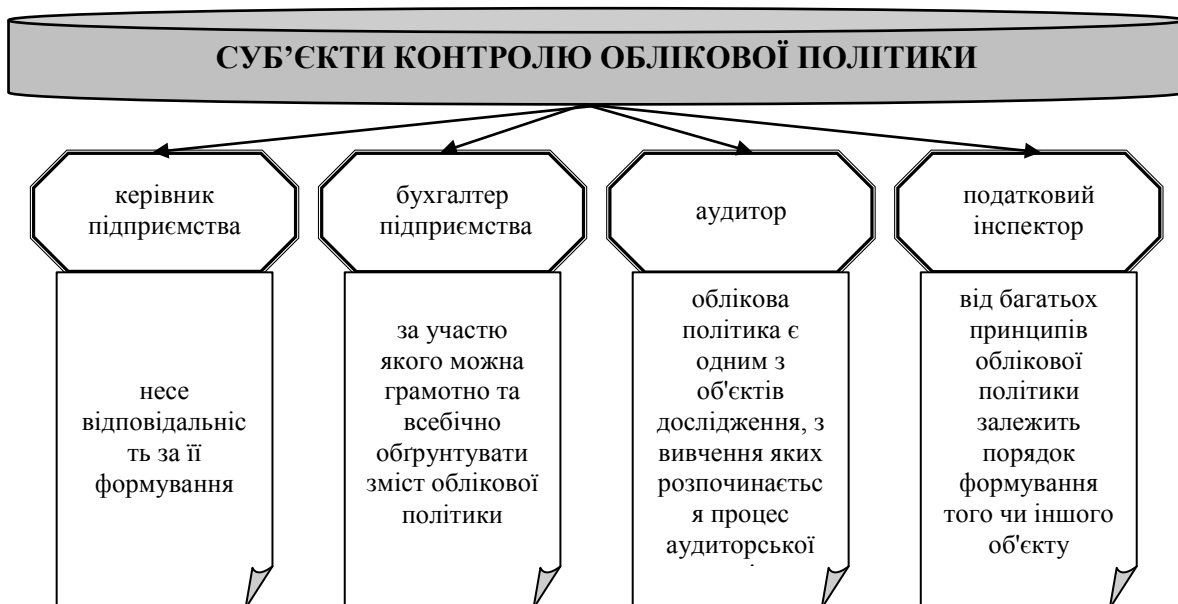

Рис. 3.1. Суб'єкти контролю облікової політики підприємства.

Методика аудиторської перевірки передбачає аналіз змісту самого наказу про облікову політику і послідовність дотримання його положень наказу, а також ефективність використання, із позиції фінансового менеджменту, затверджених в наказі методів [32].

Облікову політику у економічних дослідженнях двозначно трактують щодо однієї із форм контролю – аудиторської перевірки. Одна група науковців визначає її окремим об'єктом аудиту, джерелом аудиторських доказів про яку є відповідний Наказ про її затвердження. Вони також визначають мету та завдання її аудиторської перевірки (Додаток Л). На думку дослідників, на основі аудиту облікової політики підприємства оцінюють систему бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. Оскільки отримана під час перевірки інформація формує судження про облік, достовірність фінансової звітності та професіоналізм бухгалтерської служби й адміністрації підприємства, а також зацікавленість господарюючого суб'єкта в результатах діяльності [16, с. 110].

Окрема група дослідників виокремлюють категорію “аудит ефективності облікової політики”, об'єктом якого є кількісні та якісні показники фінансово-господарської діяльності підприємства, а Наказ про облікову політику належить до внутрішніх інформаційних ресурсів аудиторської перевірки [60].

Однак, на противагу попереднім науковцям, окремі з них пропонують винесення облікової політики за межі об'єктів аудиту і вважають недоцільним вживання категорії “аудит облікової політики”. Але не заперечують її цінність і необхідність використання при проведенні аудиту на всіх його стадіях [60, с. 129]. Вони обґрунтовують свою позицію тим, що Наказ про облікову політику є джерелом інформації для аудитора.

Мета аудиторської перевірки облікової політики підприємства полягає у встановленні її відповідності діючим нормативним і законодавчим вимогам, також характеру і масштабу діяльності господарюючого суб'єктам.

Усі наявні внутрішньофірмові документи щодо організації і методики ведення бухгалтерського обліку на підприємстві є одночасно джерелами інформації і об'єктом аудиту.

Водночас, об'єктами аудиту із позиції дотримання положень облікової політики виділяють майно, економічні відносини, що виникають у процесах кругообігу засобів. Тобто всю сукупність причинно-наслідкових взаємозв'язків і взаємовідносин, що виникають в результаті діяльності підприємства. Предметом аудиту визначають характеристики стану виконання облікової політики та відокремлених елементів об'єкта її аудиту.

Оскільки аудиторська перевірка облікової політики підприємства також має значення в оцінці системи обліку та внутрішнього контролю на підприємстві, то вважають також, що метою її проведення є сприяння формуванню достовірних даних у фінансовій звітності суб'єкта та їх відповідності меті його діяльності [2].

При аудиторській перевірці розробки та виконання облікової політики доцільно перевіряти вимоги законності; єдності; гласності; адекватності; ефективності.

Під час аудиту дотримання облікової політики на підприємстві доцільно сформулювати програму, у якій передбачити такі питання щодо перевірки:

- дотримання організаційних заходів щодо етапності ведення бухгалтерського обліку;
- характеристики особи, що відповідає/очолює бухгалтерію, а також кількісний і якісний склад бухгалтерії, дотримання штатного розпису.

Щодо завдань аудиту облікової політики, дотримання яких забезпечить досягнення його мети, то їх визначають різні науковці у різних значеннях, доцільно їх об'єднати у спільні (табл. 3.1).

Якщо при аудиті облікова політика оцінюється як документ, то вона перевіряється суцільним методом і повністю. Ключовими моментами при цьому, яким повинен надати увагу аудитор, є:

- документальне підтвердження облікової політики у Наказі керівника підприємства і її не порушення законодавства та відповідність характеру і масштабам діяльності господарюючого суб'єкта;
- повноту відображення у обліковій політиці способів ведення бухгалтерського обліку із їх суттєвим впливом на формування показників бухгалтерської звітності;
- затверджену у суб'єкта господарювання систему внутрішньої звітності;
- наявність і чинність посадових інструкцій, дотримання графіку документообігу;
- задокументований вибір форми ведення бухгалтерського обліку та порядок здійснення інвентаризацій;
- наявність робочого плану рахунків обліку і особливості застосування рахунків, що відмінні від загальноприйнятих на державному рівні.

Таблиця 3.1

Завдання аудиту організації формування і дотримання облікової політики підприємства

<i>№ п/п</i>	<i>Суть завдання</i>
1	Встановлення наявності наказу (розпорядження) керівника про прийняття облікової політики
2	Визначення відповідності прийнятої облікової політики законодавчим вимогам і положенням бухгалтерського обліку
3	Вивчення дотримання при розробці наказу про облікову політику припущень і вимог, що встановлені нормативними документами
4	Дослідження повноту розкриття обраних у процесі визначення облікової політики методів ведення обліку, які мають істотний вплив на оцінку та прийняття рішень користувачами бухгалтерської звітності
5	Перевірка наявності посадових інструкцій, ефективності системи документообігу, форми ведення бухгалтерського обліку, порядку проведення інвентаризації, затвердженого робочого плану рахунків бухгалтерського обліку
6	Аналіз та оцінка загальних і конкретних елементів облікової політики

Окремою групою, яка передбачає застосування сукупності прийомів аудиту, виділяють методологічні питання щодо формування облікової політики, із одночасною оцінкою ефективності їх застосування. Це ті питання, які стосуються окремих об'єктів обліку, наявних на підприємстві

(наприклад, методів нарахування амортизації, оцінка необроблених/необоротних активів і т.д.).

Одним із важливих хронологічним у дії елементом аудиторської перевірки облікової політики є виокремлення її напрямів:

1. Перевірка правильності порядку оформлення наказу про облікову політику

2. Оцінка обліку підприємства із позиції його ефективності, зокрема щодо рівня вирішення питань на його складних ділянках із метою оптимізації роботи облікових працівників та запобігання дублюванню даних.

3. Перевірка дієвості та оперативності обліку щодо вчасної допомоги у вирішенні питань управлінським персоналом.

4. Визначення рівні організації облікової роботи щодо раціональності встановлених термінів виконання облікових робіт, розподілу обов'язків між працівниками та відповідальності за виконану роботу тощо.

5. Оцінка раціоналізації форм документації на підприємстві з позиції застосування типових і спеціально розроблених суб'єктом форм первинних документів, дотримання правил використання бланків суворої звітності та недопущення друку зайвих примірників документів.

6. Встановлення єдності та порівнянності облікових і планових показників, що можливе через дотримання аналогічних методик їх розрахунку.

Аудит облікової політики доцільно проводити за чотирма етапами.

Перший етап є ознайомлювальним, полягає у формальному дослідженні змісту розпорядчого документа й виявленні питань, які є проблемними та їх потрібно переглянути/уточнити. Аудитор вивчає правильність оформлення наказу щодо наявності реквізитів, підписів та відсутності неправомірних виправлень. У загальному дослідження наявності та правильного оформлення Положення про облікову політику забезпечує співпрацю аудитора з клієнтом на організаційному етапі аудиту. Адже це документ засвідчує, що керівництво приділяє належну увагу обліку та

усвідомлює власну відповідальність за його організацію та ведення, а також збільшує вірогідність формування за результатами перевірки позитивного висновку.

На другому етапі аудитор досліджує відповідності наказу з облікової політики нормативно-правовим вимогам, за обов'язковості перевірки достовірності та термінів дії актів. При цьому оцінюють доцільність обрання зазначених варіантів, розглядають інші законодавчі варіанти обліку за його об'єктами та рекомендують обрання найоптимальнішого для підприємства. Наказ про облікову політику повинен містити загальну частину з організації обліку та методичні окремі розділи у їх деталізації за обліковими об'єктами.

На третьому етапі аудиту облікової політики аудитор порівнює задокументовані позиції наказу із практичним їх дотриманням в обліку. При не розкритті у Наказі методів обліку об'єктів, при їх варіантності відповідно до чинного законодавства, то потрібно розрахувати та визначити найбільш ефективні для господарюючого суб'єкта. Доцільно до наказу про облікову політику розробити розпорядчий документ щодо об'єктів, термінів проведення та виконавців облікових робіт. Це посилить внутрішній контроль за дотриманням облікової політики.

Четвертий етап аудиту облікової політики є завершальним, він означає формулювання аудитором обґрунтованих висновків. Доцільно акцентувати спочатку увагу достовірність відображення змін облікової політики у примітках фінансової звітності. А тоді оформити за результатами перевірки висновок. У ньому зазначити оцінку якості організації обліку на підприємстві, повноту її відображення у документі з облікової політики. А також вказати відповідність теоретичних позицій наказу із їх застосуванням у практиці обліку підприємства, на якому проводиться аудит. Також у висновку аудитор деталізує виявлені недоліки, обґрунтовує потенційні негативні наслідки від них, а також надає пропозиції щодо їх усунення надалі.

У дотриманні та перевірці облікової політики вагоме значення має

система внутрішнього контролю, що забезпечує необхідний рівень безпеки підприємства та захищає інтереси власників. До складу цієї системи належить внутрішній аудит, який повинен бути неперервним і постійнодіючим. До його основних завдань належить перевірка систем ефективності бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю; дотримання законодавства й облікової політики, рішень керівників/власників; оцінка стану й забезпечення збереження майна підприємства [11]. Результатом внутрішнього аудиту є розробка пропозиції для усунення недоліків у обліковій роботі та подання рекомендації для підвищення ефективності управління.

Однак ефективне проведення аудиту та можливості для досягнення його завдань передбачають наявність відповідного організаційного, технічного, економічного, юридичного та обліково-аналітичного забезпечення (Додаток Л). Однак часто внутрішні аудиторські процедури на підприємстві передбачають опис їх роботи та збір інформації для складання звітності. Такі дії внутрішніх аудиторів мають запізніле (наступне, заключне) значення. Насправді вони повинні бути випереджаючими (превентивними), тобто внутрішній аудит повинен займатись збором оперативної інформації, її аналізом і прийняття на цій основі управлінських рішень.

Наявність достовірної на основі аудиторської перевірки облікової політики інформації про правильність її формування та організацію дотримання забезпечує прийняття керівниками правильних управлінських рішень на основі показників звітності. Це позитивно підвищує конкурентоспроможність та життєздатність підприємства в умовах нестабільності ринку.

Також контрольний характер облікової політики через дію її як нормативного документа, не зменшує вагомості внутрішнього аудиту щодо визначення рівня дотримання її положень і норм. Адже саме його проведення та отримання за його результатами кваліфікованих рекомендацій допоможе управлінському персоналу запобігти недолікам та нівелювати негативні

явища у діяльності господарюючого суб'єкта.

3.2. Оцінка впливу облікової політики на фінансово-господарську діяльність підприємства

Правдива оцінка показників прибутковості, відображених у фінансових звітах потрібна не тільки для здійснення оподаткування, а і для оцінки зовнішніми користувачами рівня надійності фінансового стану досліджуваного підприємства та для більш результативного управління підприємством. Вказані моменти передбачають актуальність аналізу впливу облікової політики на результати функціонування підприємства з ціллю зменшення різниці між номінальною величиною, зафіксованою у фінансовій звітності, та його дійсною величиною, що з'являється під впливом використання різних методів облікової політики.

Величина прибутку залежить від ряду факторів, що не регулюються зі сторони підприємства (фактори ззовні), тому є необхідність більш детально розглянути головні внутрішні фактори, що мають вплив на його розмір. Обсяг реалізації продукції є одним з вагомих внутрішніх факторів впливу на прибуток.

Якщо у собівартості продукції значний відсоток прямих витрат, то зростання обсягу реалізації вплине на ще більше зростання прибутку, оскільки на одиницю продукції буде припадати менше постійних витрат.

На ПП “Іва-Транс” для продуктивної організації обліку повинна розробитись така облікова політика, щоб в повному обсязі розкривала всі необхідні основні положення щодо його складових. Оскільки основний вплив на фінансові результати мають доходи і витрати, то у наказі про облікову політику в першу чергу має висвітлюватись необхідна інформація щодо цих складових обліку. А саме:

- порядок визначення фінансових результатів в межах кожного виду діяльності;

– базуючись на достовірній оцінці доходів та витрат, правильне знаходження фінансових результатів в цілому по підприємству.

В організації обліку результатів діяльності важливу роль відіграє фіксація господарських операцій пов'язаних з доходами і витратами на рахунках бухгалтерського обліку. З цією метою потрібно в додатку облікової політики розробити робочий план рахунків, де будуть враховані всі моменти, щодо класифікації, відповідності та узагальнення доходів і витрат, а відповідно і фінансових результатів. Це сприятиме ефективній та раціональній організації облікового процесу визначення фінансових результатів діяльності.

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна сказати, що для ефективної організації обліку результатів діяльності ПП “Іва-Транс” необхідно в Наказі про облікову політику точно визначити об’єкти витрат та доходів, їх залежність тощо. І в додатку до Наказу розробити робочий план рахунків, враховуючи специфіку підприємства.

Враховуючи методи та правила фінансового аналізу можна сформулювати три головні вимоги щодо бухгалтерської звітності, яка повинна давати можливість:

- аналіз динаміки та прогнозу отримання прибутку підприємства;
- аналіз існуючих у підприємства ресурсів та прогноз ефективності їх використання;
- в результаті проведеної оцінки прийняття відповідних управлінських рішень щодо фінансів для здійснення ефективної інвестиційної політики [71].

Фінансовий аналіз – це метод здійснення оцінки та прогнозу фінансового стану підприємства на основі його фінансової та бухгалтерської звітності, оперативних даних.

За звітом про фінансові результати можна судити про ефективність чи неефективність функціонування підприємства за певний період (квартал, пів року, 9 місяців, за рік), на відміну від Балансу , де відображається

інформація на певну дату [46 с. 101].

Здійснивши оцінку звітних даних, окреслюються головні тенденції у визначенні і використанні фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, що впливає на їх зміни, слабкі та сильні сторони та резерви покращення фінансового стану на перспективу.

Коли мова йде про стислі строки проведення оцінки фінансового стану підприємства, буде доцільним провести експрес аналіз фінансової звітності малих підприємств – його окремих статей ф. № 1-м “Баланс” та ф. № 2-м “Звіт про фінансові результати” замість горизонтального та вертикального аналізу за певними напрямками (Додаток Н).

По-перше, аналіз статей, що характеризують здоровий фінансовий стан досліджуваного підприємства:

- Гроші та їх еквіваленти (р. 1165);
- Поточні фінансові інвестиції (р. 1160);
- Довгострокові фінансові інвестиції (р.1030);
- Нерозподілений прибуток (р. 1420).

По-друге, аналіз статей, що вказують на певні недоліки у роботі підприємства:

- Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (р. 1125);
- Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (р. 1615);
- Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці (р. 1630).

По-третє, аналіз статей, що свідчать про вкрай незадовільну роботу підприємства:

- Непокритий збиток (р. 1420);
- Неоплачений капітал (р. 1425).

По-четверте, аналіз статей, що характеризують результат діяльності:

- Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (р. 2000);

- Чистий прибуток (збиток) (р. 2350)

По-п'яте, Аналіз валових показників:

- Разом доходи (р. 2280);

Разом витрати (р. 2285) [70]

В зв'язку зцим, тільки поглянувши на окремі позиції фінансової звітності, вже можна доти оцінку фінансовому стану підприємства, не застосовуючи розрахунок показників. Отже, візуальна оцінка дає можливість швидко виявити “проблемні” статті звітності.

Для більш детальної оцінки майнового стану необхідно провести аналіз структури активів та пасивів балансу ПП “Іва-Транс” за 2017-2019 роки (Додаток О).

У табл. 3.2 (Додаток П) та табл. 3.3 (Додаток Р) проаналізовано розміщення майна та джерела його утворення в динаміці.

Таблиця 3.2

**Аналіз динаміки, складу і структури активів балансу
ПП “Іва-Транс” за 2017-2019 рр.**

№ п/п	Активи	Роки			Питома вага			Відхилення (2019 / 2017)		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019	абсол ютне	тем п приро сту	у структ урі
1.	Необоротні активи	258,4	1005,3	1141,3	9,17	24,10	27,84	882,9	341,68	18,67
2.	Оборотні активи	2559,0	3166,3	2957,6	90,83	75,90	72,16	398,6	15,58	-18,67
	Баланс	2817,4	4171,6	4098,9	100,0	100,0	100,0	1281,5	45,49	X

Таблиця 3.3

**Аналіз динаміки, складу і структури пасиву балансу
ПП “Іва-транс” за 2017-2019 рр.**

№ п/п	Пасив	Роки			Питома вага(%)			Відхилення (2016 / 2014)		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019	абсол отно не	тем п прирос ту	у структ урі
1.	Власний капітал	1992,0	2806,1	2956,7	70,70	67,27	72,13	964,7	48,43	1,43
3.	Поточні зобов'язання	825,4	1365,5	1142,2	29,30	32,73	27,87	316,8	38,38	-1,43
	Баланс	2817,4	4171,6	4098,9	100	100	100	1281,5	45,49	X

Оцінка фінансового стану ПП “Іва-Транс” передбачає проведення

аналізу форми №2-м “Звіт про фінансові результати” за 2017-2019 рр. (Додаток О), що дасть змогу проаналізувати чи воно є прибутковим чи збитковим суб’єктом господарювання.

У таблиці 3.4 проведено аналіз звітності за 2017-2019 рр. та відображено фінансові результати від господарської діяльності ПП “Іва-Транс”.

Результати горизонтального та вертикального аналізу фінансової звітності ПП “Іва-транс” за 2017-2019 рр., що відображені в таблицях 3.2, 3.3, 3.4 свідчать про стабільне розширення господарювання малого підприємства і є велика ймовірність здобуття нових ринків діяльності та налагодження нових взаємовідносин з іншими суб’єктами господарювання.

Таблиця 3.4

**Порівняльний аналіз форми № 2-м “Звіт про фінансові результати”
ПП “Іва-Транс” за 2017-2019 рр.**

Показники	Роки			Відхилення (+/-)			Темп приросту (%)		
	2017	2018	2019	2018 / 2017	2019 / 2018	2019 / 2017	2018 / 2017	2019 / 2018	2019 / 2017
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4301,1	5845,5	7888,9	1544,4	2043,4	3587,8	35,91	34,96	83,42
Інші операційні доходи	44,3	73,2	847,2	28,9	774	802,9	65,24	1057,38	1812,42
Інші доходи	10,7	125,0	-	114,3	-125	-10,7	1068,22	-100,00	-100,00
Разом доходи	4356,1	6043,7	8736,1	1687,6	2692,4	4380	38,74	44,55	100,55
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2157,4	3227,0	4513,7	1069,6	1286,7	2356,3	49,58	39,87	109,22
Інші операційні витрати	937,7	2473,6	3754,4	1535,9	1280,8	2816,7	163,79	51,78	300,38
Інші витрати	4,2	36,2	127,4	32	91,2	123,2	761,90	251,93	2933,33
Разом витрати	4099,3	5736,8	8395,5	1637,5	2658,7	4296,2	39,95	46,34	104,80
Фінансовий результат до оподаткування	256,8	306,9	340,6	50,1	33,7	83,8	19,51	10,98	32,63
Податок на прибуток	79,9	55,2	61,3	-24,7	6,1	-18,6	-30,91	11,05	-23,28
Чистий прибуток (збиток)	176,9	251,7	279,3	74,8	27,6	102,4	42,28	10,97	57,89

На наступному етапі здійснюється аналіз відносних показників ПП “Іва-транс” порахованих, за даними фінансової звітності 2017-2019 р.р. Це аналіз ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності що дають характеристику результатам діяльності підприємства.

Розрахунок показників ліквідності приватного підприємства “Іва-транс” за 2017-2019 роки наведено в таблиці 3.5

Таблиця 3.5

**Розрахунок показників ліквідності
ПП “Іва-транс” за 2017-2019 рр.**

Показник	Джерело інформації (ф. 1-м “Баланс”)	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Ка.л. (коефіцієнт абсолютної ліквідності)	p.1165 / p.1695	0,10	0,01	0,19
Кш.л. (коефіцієнт швидкої ліквідності)	(p.1195-p.1100-p.1170) / p.1695	2,87	1,67	1,84
Кп.л. (коефіцієнт поточної ліквідності)	p.1195 / p.1695	3,1	2,32	2,59

Розрахувавши показники ліквідності за даними звітності досліджуваного підприємства можна прослідкувати позитивну динаміку в його діяльності.

Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості ПП “Іва-транс” за 2017-2019 рр. наведено в таблиці табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Аналіз фінансової стійкості малого підприємства
ПП “Іва-транс” за 2017-2019 рр.**

Показник	Джерело інформації (ф. 1-м “Баланс”)	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Кф.с. (коефіцієнт фінансової незалежності)	p.1495 / p.1900	0,71	0,67	0,72
Кф.з. (коефіцієнт фінансової залежності)	p.1900 / p.1495	1,41	1,49	1,39
Кк.п.к. (коефіцієнт концентрації позикового капіталу)	(p.1595+p.1695) / p.1900	0,29	0,33	0,28
Кз.в.о.з. (коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами)	(p.1195-p.1695) / p.1195	0,07	0,57	0,61
Км.в.к. (коефіцієнт маневреності власного капіталу)	(p.1195-p.1695) / p.1495	0,87	0,64	0,61

Проаналізувавши показники фінансової стійкості на ПП “Іва-транс” за 2017-2019 рр., можна сказати, що підприємство є фінансово стійким, і прийняття правильних управлінських рішень закріпить його позицію на ринку.

Розрахунок показників рентабельності ПП “Іва-транс” за 2017-2019 рр. наведено в таблиці табл. 3.7.

На даний час немає нормативних значень показників рентабельності підприємства, то зазвичай позитивною ситуацією вважається зростання вищенаведених показників в динаміці за певний період. Тому можна сказати, що на досліджуваному нами підприємстві спостерігається значне збільшення цих показників, що позитивно характеризує ситуацію на ПП “Іва-Транс”.

Таблиця 3.7

**Розрахунок показників рентабельності малого підприємства
ПП “Іва-транс” за 2017-2019 рр.**

Показник	Джерело інформації (ф. 1-м “Баланс”, ф. 2-м “Звіт про фінансові результати”)	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Р_а (рентабельність активів)	$\frac{p.2350}{((p.1300_{\text{П.П.}} + p.1300_{\text{К.П.}})/2)}$			
Р_{вк} (рентабельність власного капіталу)	$\frac{p.2350}{((p.1495_{\text{П.П.}} + p.1495_{\text{К.П.}})/2)}$			
Р_д (рентабельність діяльності)	$p.2350/p.2000$			
Р_{вп} (рентабельність виробництва продукції)	$p.2350/p.2050$			
Р_п (рентабельність продукції)	$p.2350/p.2285$			

Як впливає облікова політика на результати діяльності підприємства наведено на рис. 3.2

Собівартість		Обсяг реалізації	
Прибуток			
<i>рентабельність активів</i>	<i>рентабельність виробництва</i>	<i>рентабельність продукції</i>	<i>рентабельність власного капіталу</i>

Рис. 3.2. Вплив облікової політики на показники результатів діяльності підприємства

Вплив на звітні дані функціонування підприємств елементів облікової політики є різним: через вартість активів і зобов'язань впливають на показники Форми № 1-м “Балансу”; через розмір доходів, витрат, і як наслідок фінансових результатів (чистий прибуток та нерозподілений прибуток) – на показники Форми № 1-м “Балансу” та Форми № 2-м “Звіту про фінансові результати” для підприємств малого бізнесу. Якщо ж це є підприємство на загальній системі оподаткування, то в першому випадку це є вплив на показники Форм № 1, 5, а в другому – Форм № 1,2,4,5.

Затверджена облікова політика є впливовим інструментом формування фінансових показників функціонування підприємства, тому що вона вагомо впливає на показники фінансового стану господарюючого суб'єкта.

Приватне підприємство “Іва-Транс” можна вважати фінансово стійким адже за рахунок власних коштів воно здатне забезпечувати себе запасами й витратами і, в свою чергу, не доводити до невиправданої кредиторської заборгованості та своєчасно закривати борги за своїми зобов'язаннями.

3.3. Облікова політика у системі інформаційного забезпечення управління діяльністю підприємства

Якщо визначати значення облікової політики у системі управління діяльністю господарюючого суб'єкта, то до процесу її формування повинні бути включені заходи, які забезпечують удосконалення бухгалтерського обліку. Також цим повинна займатись не тільки бухгалтерія, але всі економічні та технічні відділи підприємства, та застосовуватись всі проектні

облікові документальні матеріали.

На формування облікової політики підприємства мають вплив дві групи факторів зовнішнього середовища:

- непрямої дії – політичну та соціально-економічну стабільність;
- прямої дії – правове середовище (правовий захист та обмеження).

Саме ці чинники, що передбачають знання законів, уміння орієнтуватися в політичних проблемах та налагодження ділових економічних зв'язків, є вихідними критеріями формування ефективної облікової політики (рис. 3.3).

Виконавчим документом щодо облікової політики наступного звітного року має бути щорічний наказ про неї, який формується як витяг з Положення і відображає усі зміни. Це нівелює необхідність та підтверджує недоцільність щорічного перезатвердження Положення про облікову політику [42, с. 276].

При наявності у підприємства дочірніх підприємств, головна компанія складає консолідовані фінансові звіти через об'єднання та коригування статей їхніх фінансових звітів за умови застосування єдиної корпоративної облікової політики. Її основою є корпоративна стратегія, реалізація якої повинна передбачати підвищенні ефективності господарської діяльності через інтеграцію та злиття окремих виробничих систем/дочірніх підприємств [53, с. 345].

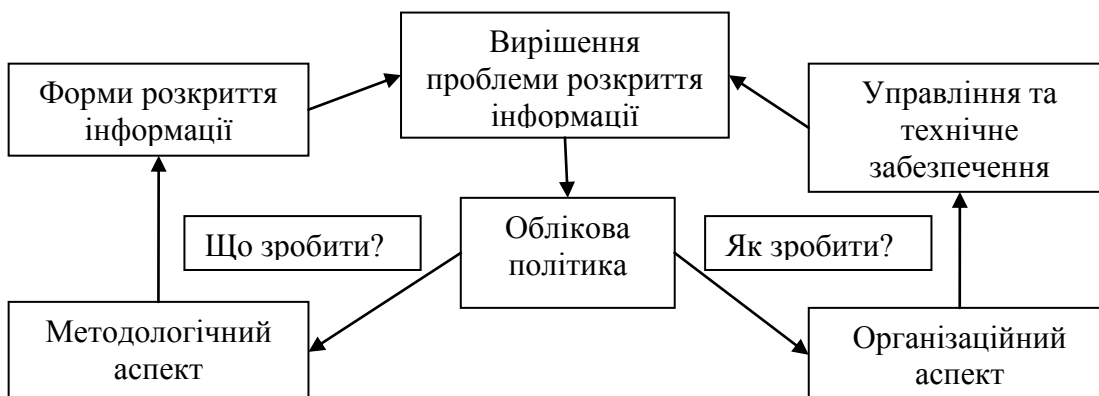

Рис. 3.3 Облікові аспекти розкриття інформації в межах облікової

політики.

Розробка корпоративної стратегії вимагає узгодження і перегляд стратегії окремих дочірніх підприємств. Що призводить до коригування змісту їх облікових політик відповідно до вимог корпоративної облікової політики. Однак при неможливості застосовування єдиної облікової політики щодо формування консолідованої фінансової звітності, це зазначають у Примітках до звітності і подається перелік статей складених за різною обліковою політикою.

У разі неефективно розробленої облікової політики порушується досконалість системи управління господарюючим суб'єтом, що зумовлює нестійке становище підприємства на ринку та знижує його прибутковість.

Саме тому для формування облікової політики застосовують інформаційні системи обліку та обробки облікових даних. Вони обов'язково повинні передбачати дотримання принципу хронологічності та систематичності записів в облікових реєстрах, а також задоволення інформаційних вимог апарату управління щодо облікової та загалом економічної інформації [53].

Інформаційні бази щодо вироблення облікової політики повинні передбачати мінімально шестирівневу функціональну обробку інформації щодо її значення в управлінні підприємством:

I. Загальні організаційні принципи побудови господарюючого суб'єкта, які передбачають автоматизоване проектування самої системи управління при врахуванні специфіки кожного підприємства; оптимізацію бізнесу; можливості щодо удосконалення документообігу; формування єдиної обліково-інформаційної бази даних для всіх служб управління.

II. Оперативні принципи управління підприємством, до яких належать постійний контроль та управління за кругообігом господарських засобів у трьох взаємопов'язаних бізнес-процесах: постачання, виробництва, реалізація, а також всіма розрахунково-кредитними операціями, які виникають при цьому; управління фінансами, витратами, проектами тощо.

Доцільно зазначити, що всі запити щодо даних бухгалтерського та податкового обліку не є затратними, адже вони забезпечуються через вторинну обробку даних оперативного обліку/управління.

III. Комплексна обробка інформації відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, що передбачає не порушення при визначенні облікової політики всіх законодавчих і нормативних вимог; автоматизоване ведення всіх облікових операцій, ведення головної книги та складання бухгалтерської звітності, а також можливості формування показників фінансової звітності за міжнародними стандартами.

IV. Контролюючі функції передбачають всеосяжне охоплення усіх господарських фактів підприємства з метою запобігання/виявлення порушень; дотримання термінів виконання за фінансовими зобов'язаннями; економію використання ресурсів тощо.

V. Аналітичні функції означають можливості за запитом щодо аналізу виконання планів, використання ресурсів, всієї фінансово-господарської діяльності, порівняння фактичної собівартості та її порівняння з плановою, оцінку ефективності маркетингових заходів.

VI. Технічні можливості інформаційних бухгалтерських програм, які повинні враховувати вимоги щодо невибагливості комп'ютерних систем; технічні можливості персонального комп'ютера щодо швидкості виконання поставлених завдань; мінімізацію документальних потоків; можливості обміну інформацією з іншим програмним забезпеченням та оновлення версії програмного забезпечення.

При функціонуванні облікової політики в системі інформаційного забезпечення доцільно сформувати трирівневу об'єднуючу інформаційну модель щодо забезпечення користувачів інформацією, що необхідна для прийняття рішень. Перший рівень включає Всесвітню систему загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку (Світові стандарти фінансової звітності – Global GAAP). Другий – галузеві вимоги щодо особливостей обліку та складання звітності. Третій рівень передбачає вимоги

до інформації з урахуванням специфіки діяльності кожного підприємства, яка повинна передбачати не лише формування звітності, але й даних щодо стратегії розвитку, методів управління ризиком, критеріїв оцінки його діяльності та інших елементів, що визначені обліковою політикою [41].

Дана модель не передбачає лише просте постачання інформації між ізольованими один від одного рівнями. Інформації повинна мати інтегрований характер, що забезпечить вигрaш усіх зацікавлених сторін, оскільки вони володітимуть цілісним уявленням про всі кількісні (облікові, економічні) та якісні аспекти діяльності господарюючого суб'єкта [53, с. 374].

Між визначеними рівнями моделі інформація має ієрархічну підпорядкованість: тобто інформація третього рівня може переходити на другий, а тоді на перший. Також завжди існує можливість введення додаткових елементів на третій рівень.

Процес формування облікової політики визначає послідовність етапів її моделювання в інформаційній системі бухгалтерського обліку (рис. 3.4).

Основними функціями управління є планування, організація, мотивація та контроль, а облік і аналіз – види діяльності, які повинні супроводжувати управлінський процес через створення інформаційної бази та оцінки результативності їх виконання. Це забезпечує можливість створення інформаційної бази для прийняття й реалізації управлінських рішень, що може бути досягнуто через розробку та впровадження обліково-аналітичної системи, яка формує сукупність індикаторів розвитку всіх складових діяльності підприємства та оцінку рівня ефективності управління ним. Це похитує постулат, що облік відноситься лише до поточних процесів, адже він є важливим для стратегічного розвитку підприємства.

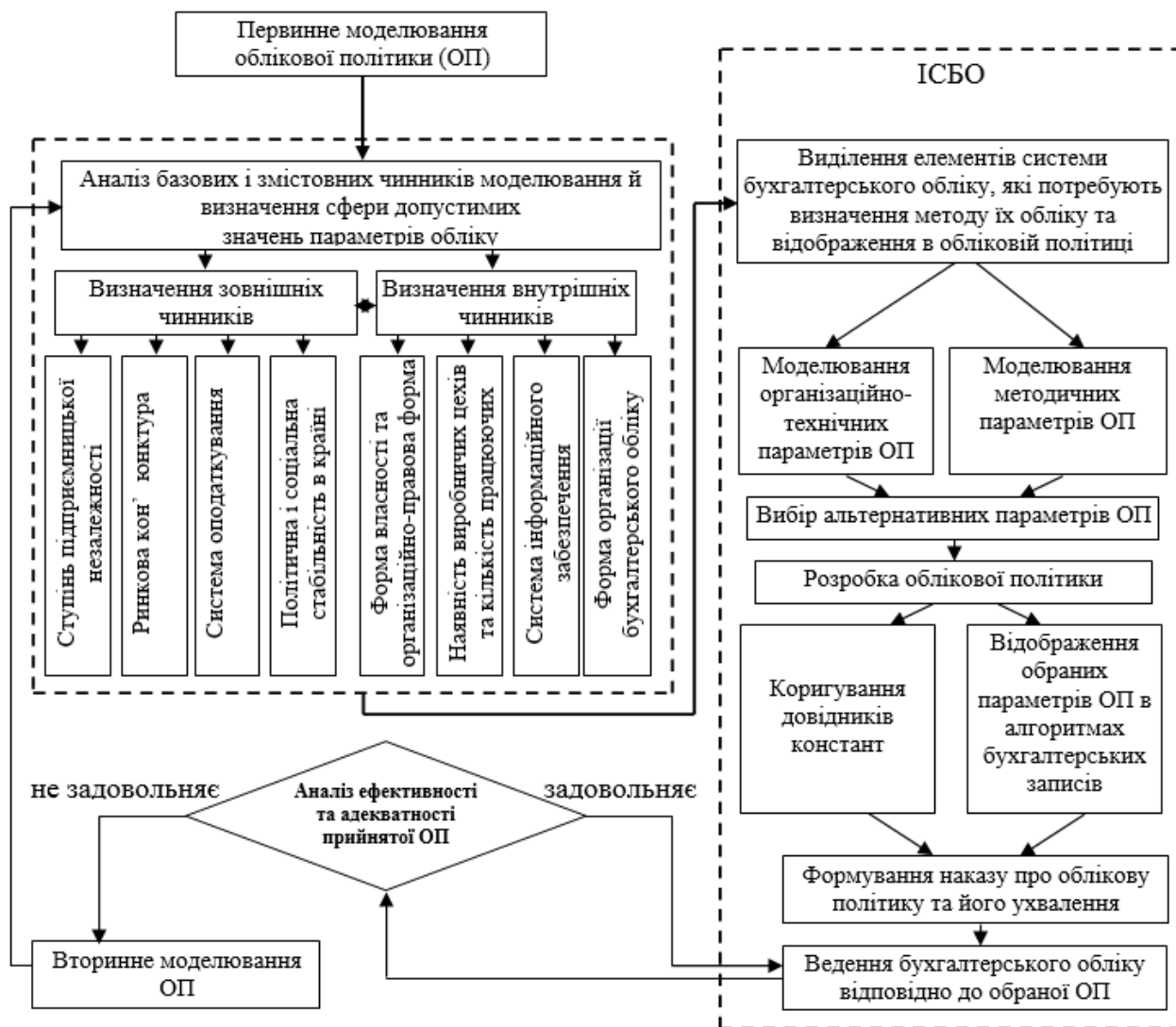

Рис. 3.4. Моделювання облікової політики.

Сполучною ланкою між обліковою та аналітичною системою управління підприємством є стратегічний облік, адже саме він перетворює облікові дані і інформацію для стратегічного аналізу. Останній у свою чергу, забезпечує процес управління стратегічним розвитком господарюючого суб'єкта. Все вищезазначене зумовлює перетворення традиційної облікової системи у обліково-аналітичну, з метою задоволення інформаційних вимог користувачів у сучасному конкурентному середовищі ведення бізнесу. Адже через те, що вітчизняна система бухгалтерського обліку не відповідає вимогам стратегічного управління, це знижує рівень ефективності прийнятих рішень та порушує стратегічну стійкість господарюючого суб'єкта.

Саме орієнтація підприємства у розвитку на довгострокові цілі управління розширює сфери облікового процесу, призводить до взаємозв'язку традиційного бухгалтерського обліку із плануванням, прогнозуванням, економічним аналізом, ціноутворенням. Саме тому у сучасних умовах доцільно на вітчизняних підприємствах створити систему стратегічного обліку. Саме вона повинна задовольняти потреби внутрішніх користувачів щодо функціонування в умовах ринкової економіки і сприятиме підвищенню результативності управління.

Для вирішення цієї управлінської ситуації доцільно на основі наявної системи бухгалтерського обліку, при її відповідній модифікації, сформувати систему обліково-економічної інформації стратегічного значення. Вона повинна поєднати у собі всі дані, які передбачає ведення стратегічного обліку, та які не відображаються у системах фінансового та управлінського.

У сучасних умовах господарювання вітчизняним підприємствам при розробці облікової політики потрібно максимально дотримуватись положень міжнародних стандартів. Однак доцільно враховувати, що за міжнародними правилами вона визначається для кожного об'єкта окремо, а не є єдиною по підприємству [15, с. 491].

Цієї міжнародної трансформації потребує процес інтернаціоналізації бізнесу, адже саме звітність пов'язує емітентів та інвесторів щодо ведення спільної діяльності. Це означає необхідність гармонізації та стандартизації облікової сфери на міжнародному рівні задля підвищення порівнянності бухгалтерської звітності різних країн та підвищення загального методологічного рівня бухгалтерського обліку.

Також правильно сформована і належним чином оформлена облікова політика забезпечує належний рівень проведення якісного аудиту. Адже у протилежному випадку буде неможливо аудиторі забезпечити підтвердження достовірності даних фінансової звітності через відсутність впевненості у однозначності застосування способів, процедур і прийомів їх складання [3].

Правильно організована облікова політика повинна гармонізувати соціальну та економічну політики підприємства в єдиний інформаційний простір, для прийняття рішень задля забезпечення його стійкого розвитку. У більшості розвинених країн уміло сформована облікова політика є інструментом загального механізму управління бізнес-процесами на підприємстві. Це означає, що у вітчизняних підприємствах Наказ про облікову політику повинен мати управлінський напрям. Це підвищить дієвість обліково-аналітичних функцій в системі управління оперативною діяльністю та стратегічним розвитком господарюючого суб'єкта.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження згідно обраної теми можна сформулювати ряд висновків і пропозицій.

Облікова політика – це обрана підприємством, з урахуванням визначених норм та особливостей, методика бухгалтерського обліку, яка направлена на досягнення його мети і завдань та застосовується з метою забезпечення правдивості фінансової звітності та ефективної системи управління. Вона ґрунтується на основних принципах ведення обліку та складання звітності. Основними принципами, що притаманні обліку господарських процесів на підприємствах різних організаційно-правових форм є: повного висвітлення, обачності, безперервності, автономності, періодичності, грошового вимірювання, превалювання сутності над формою, історичної (фактичної) собівартості, послідовності.

Нормативно-правове забезпечення облікової політики – це множина нормативно-правових актів законодавчої, виконавчої та представницької влади, Міністерства фінансів України, других міністерств та відомств, підприємства зокрема, що забезпечують здорове функціонування та стабільний динамічний розвиток обліку, фінансової звітності й контролю в державі. Головним нормативним документом, що регулює облікову політику є Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”. Облікова політика також регулюється нормами НП(С)БО.

Будь-яке підприємство самостійно обирає форму ведення бухгалтерського обліку. Сьогодні виділяють такі форми бухгалтерського обліку: журнально-ордерна, меморіально-ордерна, журнал-головна, автоматизована. Багато підприємств на даний момент використовують автоматизований облік господарських операцій, що сильно полегшує роботу бухгалтерів, в результаті зменшуються трудові затрати у рознесенні операцій за рахунками, зменшується вплив людського чинника в допущенні помилок ведення обліку. Також автоматизований облік сприяє вивільненню часу для

детальної оцінки господарської діяльності підприємства. Але кожна форма обліку має свої переваги і недоліки, але вони постійно моніторяться та вдосконалюються.

Оцінка облікової політики сприяє підвищенню результативності організації та ведення бухгалтерського обліку завдяки дотримання принципу системності. Це сприяє покращенню інформаційного забезпечення користувачів вчасними та достовірними даними щодо прийняття тактичних і стратегічних рішень в подальшій діяльності. Відображення в обліковій політиці структури, організації та методики фінансового обліку дає можливість здійснювати контроль за законністю і доцільністю операцій, що відбулись в результаті діяльності господарюючого суб'єкта. Отже вивільняються внутрішні резерви щодо підвищення ефективності та покращення результатів діяльності підприємства. Розподіл відповідальності і обов'язків між складом бухгалтерської служби допомагає безперервній документальній фіксації всіх господарських процесів на підприємстві.

У вітчизняній практиці все частіше почало застосовуватись поняття управлінського обліку. Місце такого обліку в процесі діяльності підприємства є важливим, тому що він є зв'язуючою ланкою між управлінням підприємством і всіма обліковими процесами. Створення системи організаційного впровадження управлінського обліку ґрунтується на елементах децентралізації управління. В зв'язку з цим визначаються відповідні центри відповідальності.

Суб'єкти малого підприємництва, повинні вести оперативний і бухгалтерський облік, складати фінансову, статистичну та податкову звітність, а організація бухгалтерського обліку на малих підприємствах мусить базуватись на загальноприйнятих вітчизняних та міжнародних принципах і методичних засадах.

Контроль відіграє важливу роль в системі управління підприємством, який є обов'язковою функцією управління. Контролю піддаються всі матеріальні та грошові потоки, виробничі процеси, витрати ресурсів, діяльність людей, а

також результати. Це дає можливість виявити, наскільки діяльність всіх підрозділів відповідає чинному регулюванню, поставленим завданням і наскільки вона ефективна. У процесі контролю проводиться оцінка діяльності підприємства за даними фінансової звітності з метою аналізу процесів розвитку та вивільнення резервів щодо підвищення результативності господарювання у майбутньому. Отже, підвищується роль облікової політики та її аудиту. Аудит є одним із основних інструментів обґрунтування облікової політики, а саме основою формування її методичної складової.

Формування облікової політики підприємства базується на інтересах різних сукупностей користувачів облікової інформації і є важливим етапом функціонування підприємства в ринкових умовах господарювання. Від сформованої облікової політики залежать результати фінансової діяльності та фінансовий стан підприємства. Від рівня застосування облікової політики в значній мірі залежить повнота і правдивість подання облікової інформації та фінансовий стан підприємства. Отже, від правильно сформованої облікової політики залежить ефективність управління підприємством, а також рівень його економічної безпеки.

Отже, в результаті дослідження аспектів формування та використання облікової політики, можемо зробити висновок, що час від часу є необхідність дощо змінювати процес формування облікової інформації з врахуванням результатів управлінських рішень. Це продиктовано необхідністю задоволення потреб зовнішніх та внутрішніх користувачів облікової інформації, що має певний вплив на ефективне функціонування механізму управління підприємством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атамас П. Й. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу / П. Й. Атамас. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pidruchniki.ws/10180406/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/avtomatizovana
2. Баланюк І. Ф. Нормативно-методологічні аспекти формування облікової політики підприємства / І. Ф. Баланюк, Н. Б. Мельник // Обліково-аналітичне забезпечення господарської діяльності : Монографія / за ред. І. Ф. Баланюка, Н. І. Пилипів, В. М. Якубів. – Івано-Франківськ : Видавництво: Друкарня Фоліант, 2014. – С. 6-19.
3. Баланюк І. Ф. Облікова політика в системі бухгалтерського обліку на підприємстві / І. Ф. Баланюк, І. В. Свиноус, Н. Б. Мельник, В. М. Олійничук // Інноваційна економіка. – 2012. – № 5. – С. 106–112.
4. Баланюк І. Ф. Організація бухгалтерського обліку та формування облікової політики на підприємстві / І. Ф. Баланюк // Інноваційна економіка. – 2008. – № 1. – С. 48-53.
5. Баранов П. П. Формирование эффективной учетной политики организации / П. П. Баранов, Т. А. Залышкина // Аваль. – 2006. – №4. – С.79-83.
6. Бешула І. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення формування облікової політики / І. Бешула, Н. Піскунова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://skhid.com.ua/article/view/16320>
7. Білик М. Д., Білик Т. О. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування. Монографія. – Київ: ТОВ “ПанТот”, 2014. – 280 с.
8. Бляхарчук М. О. Моніторинг облікової політики підприємств / М. О. Бляхарчук // Ефективна економіка. – № 7. – 2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4205>
9. Бойчук А. А. Актуальні проблеми облікової політики підприємств / А. А. Бойчук, В.О. Бойчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/Sre/2010_3/189.pdf

10. Бойчук Т. Формування облікової політики підприємства: мета, побудова та сфера застосування / Т. Бойчук // Економічний аналіз. – 2010 р. – Вип. 6. – С. 36-38. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.econa.org.ua>
11. Буратинський В. Внутрішній аудит облікової політики підприємства як дієвий контроль її достовірності / В. Буратинський. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/eldorado/Downloads/Vlnau_econ_2014_21\(1\)__9.pdf](file:///C:/Users/eldorado/Downloads/Vlnau_econ_2014_21(1)__9.pdf)
12. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність: Навч. пос. / Ф. Ф. Бутинець, Н. М. Малюга. – Житомир : ПП “Рута”, 2011. – 542 с.
13. Васільєва Л. М. Принципи формування облікової політики / Л.М. Васільєва, Н.В. Бондарчук, Г. Є. Павлова // Інноваційна економіка: Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2016. – № 2. – С. 322-324. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/Downloads/inek_2013_6_78.pdf
14. Вербицька Л. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні / Л. Вербицька – К. : МАУП, 2010. – 116 с.
15. Верига Ю. А. Звітність підприємств. Навч. посіб. / Ю. А. Верига, Д. М. Фесенко, З.М. Левченко, В.В. Писаренко, І.Д. Ватуля, М.І. Ватуля. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – 656 с.
16. Верига, Ю. А. Облікова політика підприємства: навч. посіб. / Верига Ю. А., Кулик В. А.,
17. Войналович О. П. Організація бухгалтерського обліку: теоретико-методичні засади: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. економ. наук / О. П. Войналович. – Київ, 2006. – 20 с.
18. Войнаренко М. П. Проблеми формування облікової політики підприємства / Войнаренко М. П., Аксьонова Т. М. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009 р. - № 4. – С. 96-99. [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: vestnik.ho.com.ua

19. Вороніна Л. И. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посіб. / Л. Т. Вороніна. – М. : Ексмо, 2010. – 416 с.

20. Гарасим П. М. Фінансовий, управлінський і податковий облік у господарських товариствах / П. М. Гарасим, Г. П. Журавель, П. Я. Хомин. – Тернопіль : Економічна думка, 2013. – 480 с.

21. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: Навч. пос. / С. Ф. Голов, М. В. Костюченко. – К.: Лібра, 2011. – 840 с.

22. Головай Н. М. До питання формування облікової політики як фактора управління діяльністю суб'єкта господарювання / Н. М. Головай, В. В. Ясишена

23. Давидов Г. М. Облікова політика: навчальний посібник / за ред. Г. М. Давидова. – К.: Знання, 2010. – 479 с.

24. Дерій В. А. Витрати на збут у системі обліку й аналізу невиробничих витрат / В. А. Дерій // Облік і фінанси. - 2013. - № 4. - С. 20-23. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2013_4_5

25. Добрянська Н. А. Бухгалтерський баланс та його аналіз / Н. А. Добрянська // Ефективна економіка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4367>

26. Житний П. Організаційно-методологічні засади формування облікової політики підприємства / П. Житний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 3. – С. 3-7.

27. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

28. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293649&cat_id=293

29. Інструкція про порядок реєстрації виданих, повернутих і використаних довіреностей, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 16.05.1996 р. № 99. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0293-96>

30. Калабухова С. В. Вплив облікової політики на аналітичні показники фінансової звітності підприємства // Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія», 30 червня 2017 року, м. Тернопіль. С. 127-130.

31. Кірсанова В.В. Вплив облікової політики підприємства на формування його фінансових результатів / В.В. Кірсанова, Д.О. Пеліпадченко // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6. – С. 321-324. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/Downloads/inek_2013_6_78.pdf

32. Клевець В. Б. Облікова політика за стандартами: Монографія./ В. Б. Клевець. – Тернопіль : Економічна думка, 2007. – 313 с.

33. Коробова Н. М. Організація бухгалтерського обліку в аграрних підприємствах: автореферат дис. на здобуття наук. ступ. канд. економ. наук / Н. М. Коробова. – Київ, 2011. – 20 с.

34. Кругляк, З. И. Влияние отдельных элементов учетной политики на статьи отчетности и показатели финансового состояния / З. И. Кругляк // Научный журнал КубГАУ. – 2014. – №101(07).

35. Кужельний М. В. Теорія бухгалтерського обліку: Підручн. / М. В. Кужельний, В. Г. Лінник. – К. : КНЕУ, 2011. – 334 с.

36. Лень В. С. Організація бухгалтерського обліку / В. С. Лень. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 696 с.

37. Лисенко А. М. Удосконалення методики проведення комплексного аналізу фінансової звітності малого підприємства [Електронний ресурс] / А. М. Лисенко, Ю. Ю. Недовоз.

38. Лист Міністерства фінансів України про облікову політику від 21.12.05 №31-34000-10-5/27793. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

39. Ловінська Л. Г. Завдання контролю за дотриманням методологічних засад бухгалтерського обліку суб'єктами господарювання державного сектора економіки. / Л. Г. Ловінська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/35306;jsessionid>
40. Лузан Ю. Я. Облікова політика підприємства: Навч. пос. / Ю. Я. Лузан, В. М. Гаврилюк. – К. : Юр-Агро-Веста, 2009. – 328 с.
41. Макарова, Н. Н. Анализ подходов к формированию учетной политики / Н. Н. Макарова // Аудит и финансовый анализ. – 2009. – № 3.
42. Мельник Н.Б. Формування облікової політики підприємства в контексті її соціального значення / Н.Б. Мельник // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції “Соціально-економічний розвиток і якість життя населення регіону”, 16-17 травня 2013 р. – м. Івано-Франківськ. – Тернопіль: Крок, – 2013 – С. 275-277.
43. Методичні рекомендації із застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 15.06.2011 р. № 720. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0720201-11>
44. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
45. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства. Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
46. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. посіб. / В. О. Мец. – К.: КНЕУ, 2013. – 132 с.
47. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 “Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_020

48. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник / Є. В. Мних. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 412 с.

49. Наказ Міністерства фінансів України Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку від 23.07.2019р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

50. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.minfin.gov>

51. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 “Консолідована фінансова звітність”. Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 628. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

52. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 25 “Спрощена фінансова звітність” [Електронний ресурс]: сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

53. Нашкерська Г. В. Фінансовий облік: Навчальний посібник / Г. В. Нашкерська. – К. : Кондор, 2010. – 503 с.

54. Ночовна Ю. О., Іванюк С. Ю. — Полтава: ПУЕТ “ЦУЛ”, 2015. — 310 с.

55. Огійчук М. Ф. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, Л. Г. Панченко. – К. : Вища освіта, 2013. – 800 с.

56. Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: Навч. посіб. / М. Ф. Огійчук. – К. : Юр-Агро-Веста, 2009. – 478 с.

57. Пархоменко В. Організація бухгалтерського обліку за спрощеним планом рахунків / В. Пархоменко, С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 5. – С. 5-17.

58. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу,

зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>

59. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва, затверджене наказом Міністерства фінансів України № 186 від 19.04.2001 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0389-01>

60. Подолянчук О.А. Облікова політика підприємства – об'єкт чи джерело інформації аудиту. / О.А. Подолянчук Глобальні та національні проблеми економіки Випуск 7. 2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/179.pdf>

61. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.05.1999 р. № 137. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0392-99>

62. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>

63. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджена наказом Мінфіну України № 88 від 24.05.1995 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

64. Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань від 02.09.2014 р. №879. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

65. Полякова Л.М. Методика аудиту установчих документів та облікової політики підприємства / Л.М. Полякова, З.В. Билень Національний університет “Львівська політехніка”, кафедра обліку та аналізу [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2918/1/81.pdf>

66. Посадова інструкція бухгалтера. [Електронний ресурс]. Режим

доступу: http://www.jobs.ua/ukr/job_description/view/21/

67. Пушкар М. С. Теорія і практика формування облікової політики: Монографія. / М. С. Пушкар, Т. М. Щирбата. – Тернопіль: Карт-бланш, 2009. – 260 с.

68. Рагуліна І.І. Методика аудиту дотримання облікової політики на підприємстві / І.І. Рагуліна, І.Т. Новіков, М.М. Рагуліна // Облік і фінанси АПК. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua>

69. Рязанова Н. Коротко про облікову політику підприємств / Н. Рязанова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://leasinginukraine.com/ua/publications/financial_issues/?pid=671

70. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г. В. Савицька. – К.: Знання, 2014. – 302 с.

71. Сіменко І. В. Аналіз фінансової звітності / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pidruchniki.com/1603012653625/>

72. Сльозко Т. М. Організація обліку : Навч. пос. / Т.М. Сльозко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 224 с.

73. Смінова І. В. Облікова політика підприємства як елемент системи обліку // І. В. Смінова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://>

74. Сук П. Л. Формування облікової інформації про витрати / П. Л. Сук // Облік і фінанси. - 2016. - № 2. - С. 76-80. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2016_2_13

75. Супрун Ю. Облікова політика підприємства: мета, проблеми формування та шляхи їх вирішення / Ю. Супрун // Наукові конференції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/3263>

76. Тесак О. В. Облікова політика як інструмент організації бухгалтерського обліку Науковий вісник Ужгородського національного університету Випуск 21, частина 2. 2018. С. 97-100.

77. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: Підручник / Н. М. Ткаченко. – К. : А.С.К., 2012. –

78. Ускова Л. В. Мале підприємництво і критерії його визначення / Л. В. Ускова // Матеріали ІХ науково-практичної конференції “Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку”, 30 листопада 2007 р. – Дніпропетровськ : ІМА-прес. – 2007. – С. 352-353.

79. Ускова Л. В. Особливості механізму фінансування малих і середніх підприємств в сучасних умовах господарювання / Л. В. Ускова // 36. наук. праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Черкаси: ЧДТУ, 2012. – Вип. 18. – Ч. III. – С. 229-232.

80. Хачатрян В.В. Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства / В. В. Хачатрян, Л. С. Усова // XIII Міжнародна наукова інтернет-конференція “СОЦІУМ. НАУКА КУЛЬТУРА.” (25-27 січня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/ken-hachatryan-vv-usova-ls-faktori-scho-vplivayut-na-finansoviy-stand-pidpriemstva/>

81. Шмигель О. Є Формування облікової політики на базі креативного фінансового обліку / Є. О. Шмигель. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/Sre/2010_3/193.pdf

82. Шпак В. А. Облікова політика – складова організації бухгалтерського обліку / В. А. Шпак // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – С. 203-205. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: vestnik.ho.com.ua

83. Щербина О. С. Роль облікової політики підприємства в сучасних умовах господарювання / О. С. Щербина, Л.В. Гейвич. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nuft.edu.ua>

84. Яцишин С. Р. Облікова політика: формування та контроль за її дотриманням / С. Р. Яцишин. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vlca_ekon/2011_36/107.pdf

Рис. Теоретичні основи формування облікової політики підприємства.

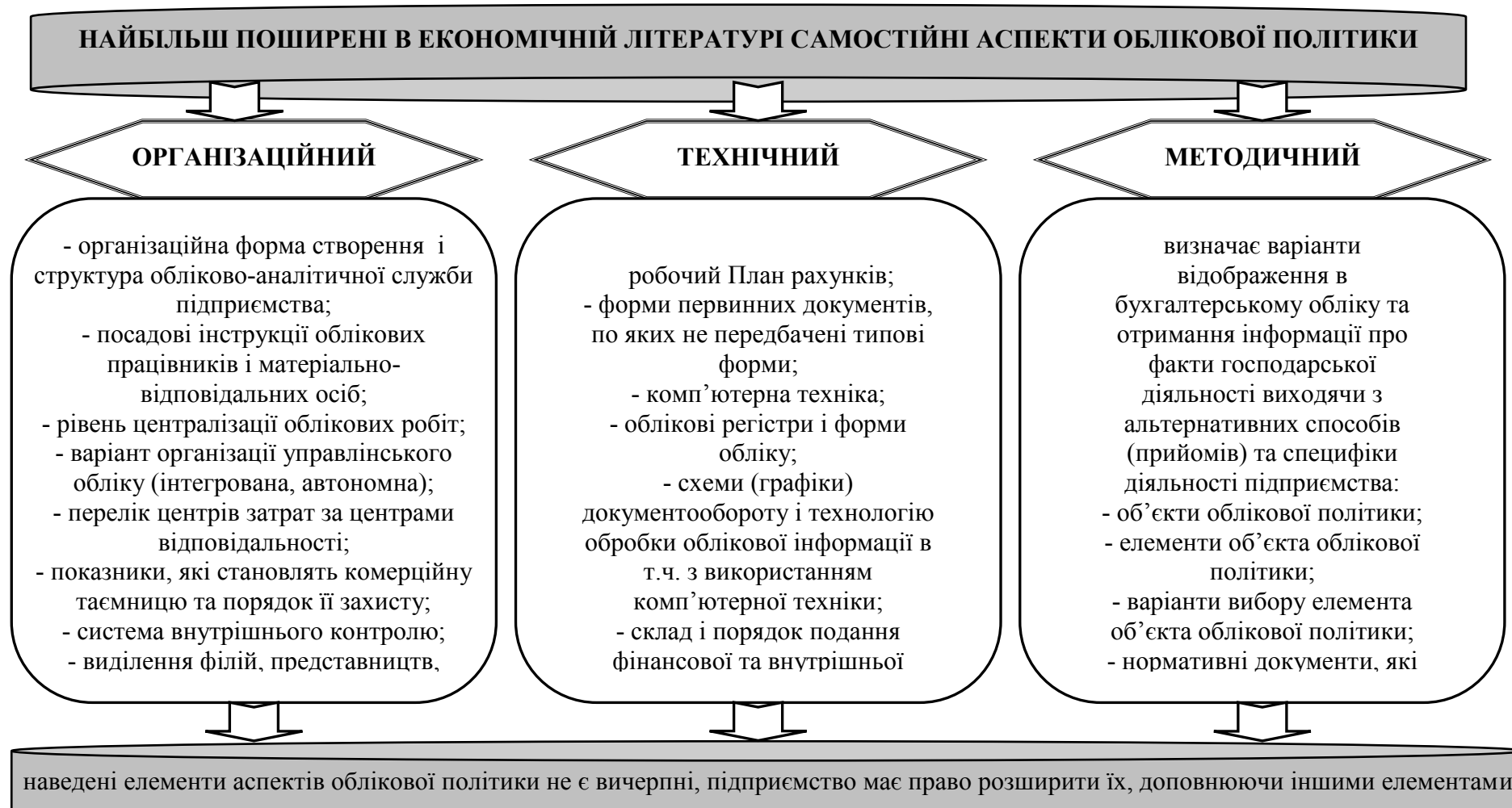

Рис. Аспекти облікової політики підприємства.

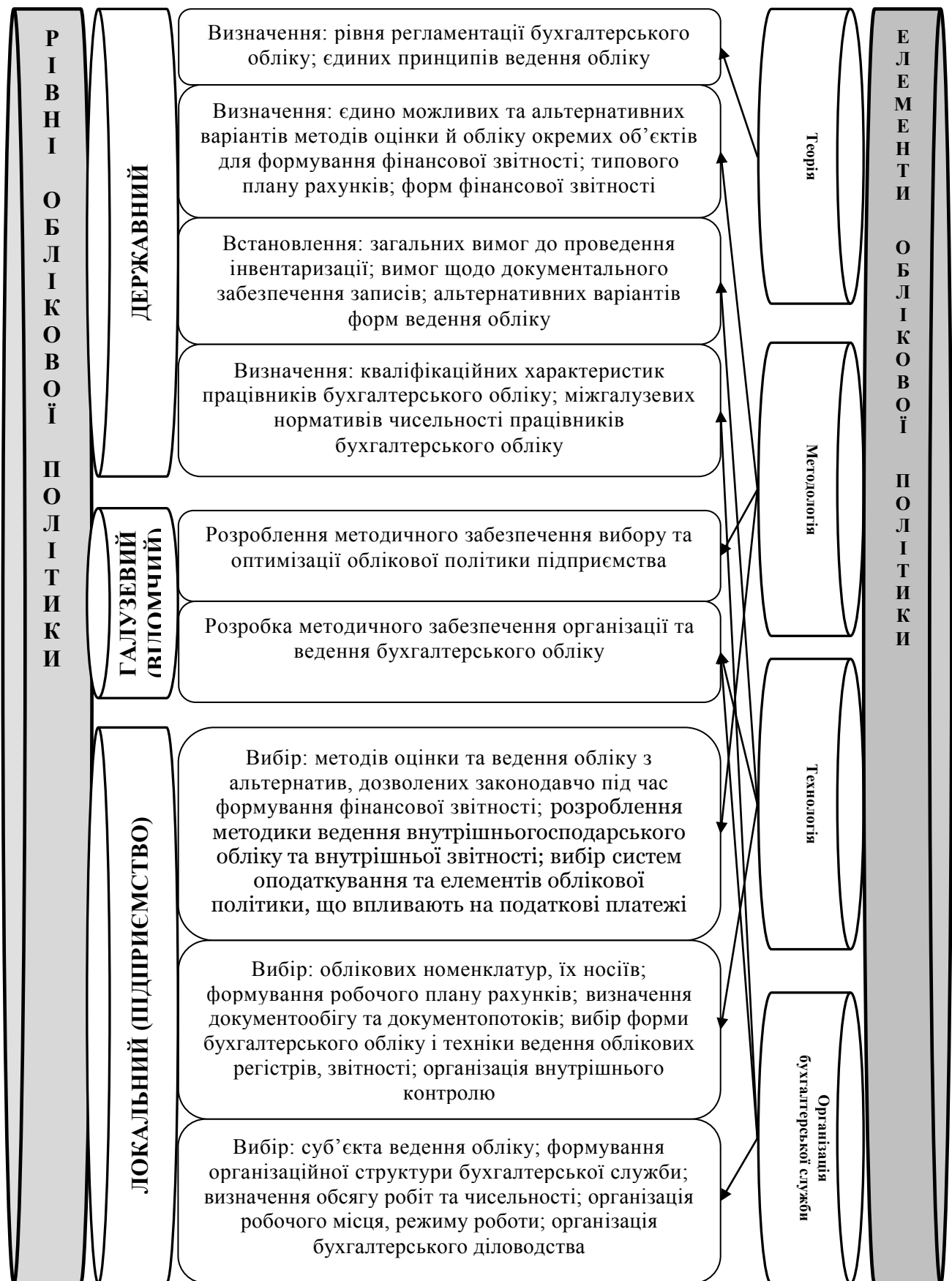

Рис. Зміст діяльності з формування облікової політики на різних рівнях.

Рис. Інструменти облікової політики підприємства.

Рис . Основні питання, які визначає розпорядчий документ про облікову політику підприємства.

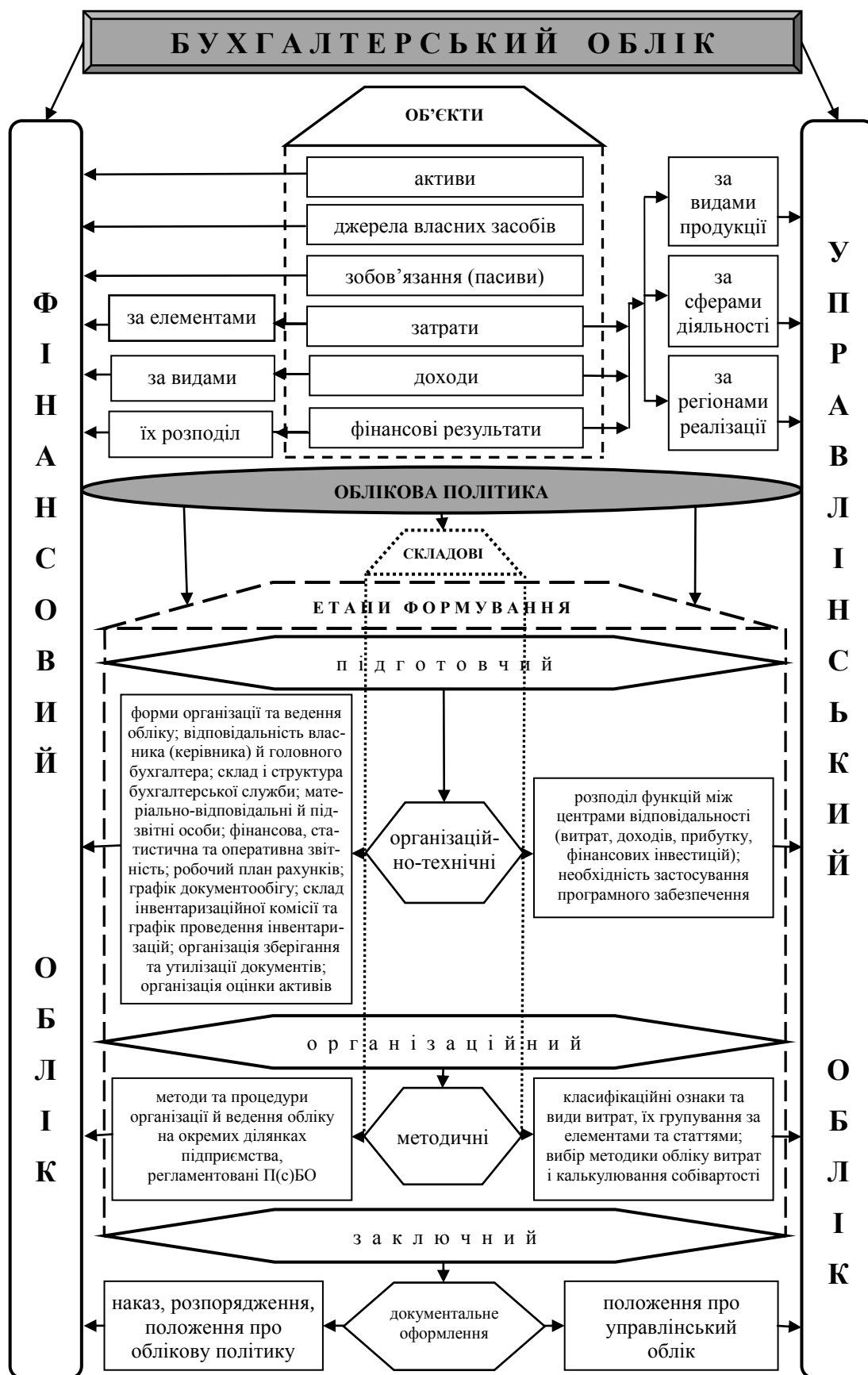

Рис. Облікова політика в системі бухгалтерського обліку на підприємстві.

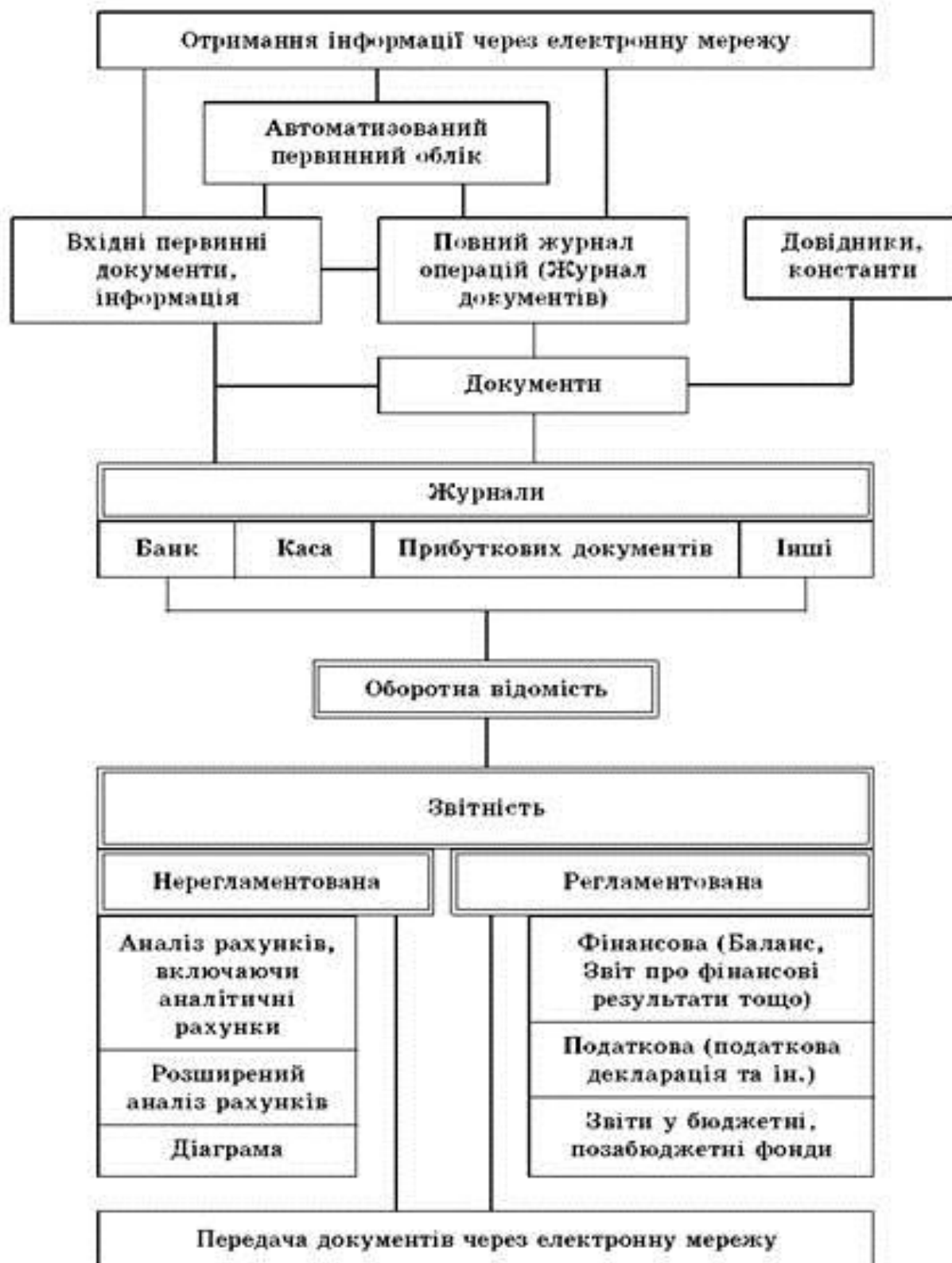

Рис. Схеми руху інформації при застосуванні автоматизованої форми бухгалтерського обліку.

Мета і завдання аудиту облікової політики

Автор	Мета	Завдання
В.А. Кулик	встановлення її відповідності чинним нормативно-правовим актам, галузевим особливостям, характеру і масштабу діяльності підприємства, визначення впливу її елементів на інформацію обліку та звітності.	встановити наявність розпорядчого документу про облікову політику підприємства; визначити відповідність прийнятої облікової політики вимогам законодавства та положенням (стандартам) бухгалтерського обліку; вивчити дотримання під час розроблення наказу про облікову політику припущень і вимог, встановлених нормативними документами; проаналізувати й оцінити загальні та конкретні елементи облікової політики; дослідити повноту розкриття обраних під час формування облікової політики способів ведення бухгалтерського обліку, що істотно впливають на оцінювання і прийняття рішень користувачами бухгалтерської звітності; дослідити ступінь та достовірність розкриття облікової політики у фінансовій звітності підприємства; дослідити наявність та адекватність системи управлінського обліку розпорядчого документу про облікову політику щодо управлінського обліку; встановити відповідність елементів облікової політики чинному законодавству, що регламентує фінансовий та податковий облік; проаналізувати податкові ризики, у випадку відсутності або неправильного складання розпорядчого документу про облікову політику.
Л.М. Полякова, З.В. Билень	встановлення її відповідності чинним нормативним та законодавчим актам, а також характеру і масштабу діяльності підприємства.	встановити наявність наказу (розпорядження) керівника про прийняття облікової політики на підприємстві; визначити відповідність прийнятої облікової політики вимогам законодавства та П(С) БО; вивчити порядок дотримання під час розроблення Наказу про облікову політику припущень і вимог, встановлених нормативними документами; дослідити повноту розкриття вибраних при формуванні облікової політики способів ведення бухгалтерського обліку, що істотно впливають на оцінку і прийняття рішень користувачами бухгалтерської звітності; перевірити наявність посадових інструкцій, наявність та ефективність затвердженої системи документообігу, вибір форми ведення бухгалтерського обліку, встановлений порядок проведення інвентаризації майна та зобов'язань, затверджений робочий план рахунків бухгалтерського обліку; проаналізувати та оцінити загальні та конкретні елементи облікової політики.
Н.В. Піскунова, І.П. Петрова	сприяння формуванню достовірної фінансової звітності підприємства згідно з вимогами чинного законодавства, принципами бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також метою діяльності (зокрема, стратегічною метою фінансового менеджменту).	встановлення – наявності і складу наказу про облікову політику підприємства; концепції, яка покладена в основу організації і методики бухгалтерського обліку; направленості облікової політики підприємства з точки зору інтересів системи управління; відповідності концепції облікової політики меті, характеру та умовам діяльності підприємства; послідовності застосування облікової політики; наявності методів і процедур обліку, відмінних від встановлених нормативними документами, але таких, що дають змогу підприємству достовірно відображати його майновий стан і фінансові результати; повноти розкриття обраних під час формування облікової політики способів ведення бухгалтерського обліку, що істотно впливають на оцінку і прийняття рішень користувачами фінансової звітності; дотримання облікової політики.
Б.Ф. Усач, З.О. Душко, М.М. Колос О.В. Волошина	комплексна оцінка її положень у відповідності з нормами діючих законодавчих та нормативних актів, а також масштабом та характером діяльності суб'єкта господарювання.	встановлення наявності на підприємстві Наказу про облікову політику та його відповідності вимогам законодавства та П(С)БО; вивчення системи організації бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, на основі яких визначається об'єм та порядок проведення аудиторських процедур; аналіз та оцінка положень облікової політики для визначення їх впливу на показники бухгалтерської звітності та їх достовірність; дослідження повноти розкриття вибраних способів ведення бухгалтерського обліку, що здійснюють істотний вплив на показники бухгалтерської звітності, оцінку та прийняття рішень її користувачами; перевірка наявності затверджених посадових інструкцій, графіків документообігу, порядку проведення інвентаризації майна і зобов'язань, робочого плану рахунків бухгалтерського обліку.

Форми забезпечення внутрішнього аудиту положень облікової політики

Забезпечення	Визначення
Організаційне	Це упорядкування взаємовідносин між працівниками, службами з приводу контролю, упорядкування організації виробництва для забезпечення реалізації ефективних форм і методів контролю.
Технічне	Це наявність технічних засобів для виміру, підрахунку, зважування, обміру тощо. Без кількісної характеристики об'єкту контролю неможливе його здійснення. Від ступеня надійності і точності технічних засобів контролю залежать і його результати.
Економічне	Це створення економічної зацікавленості у здійсненні контролю, яка виникає в тому випадку, коли його результати контролю безпосередньо пов'язані з оцінкою діяльності конкретного працівника, або колективу і відповідно з їх стимулюванням.
Юридичне	Це вибір форм, методів і процедур контролю, які підтверджують повноцінну доказовість його результатів, однозначність у визначенні провини працівників, колективів в небажаних відхиленнях, пов'язане з встановленням прав і обов'язків при здійсненні контролю.
Обліково-аналітичне	Це наявність системи первинного і зведеного обліку та аналізу.

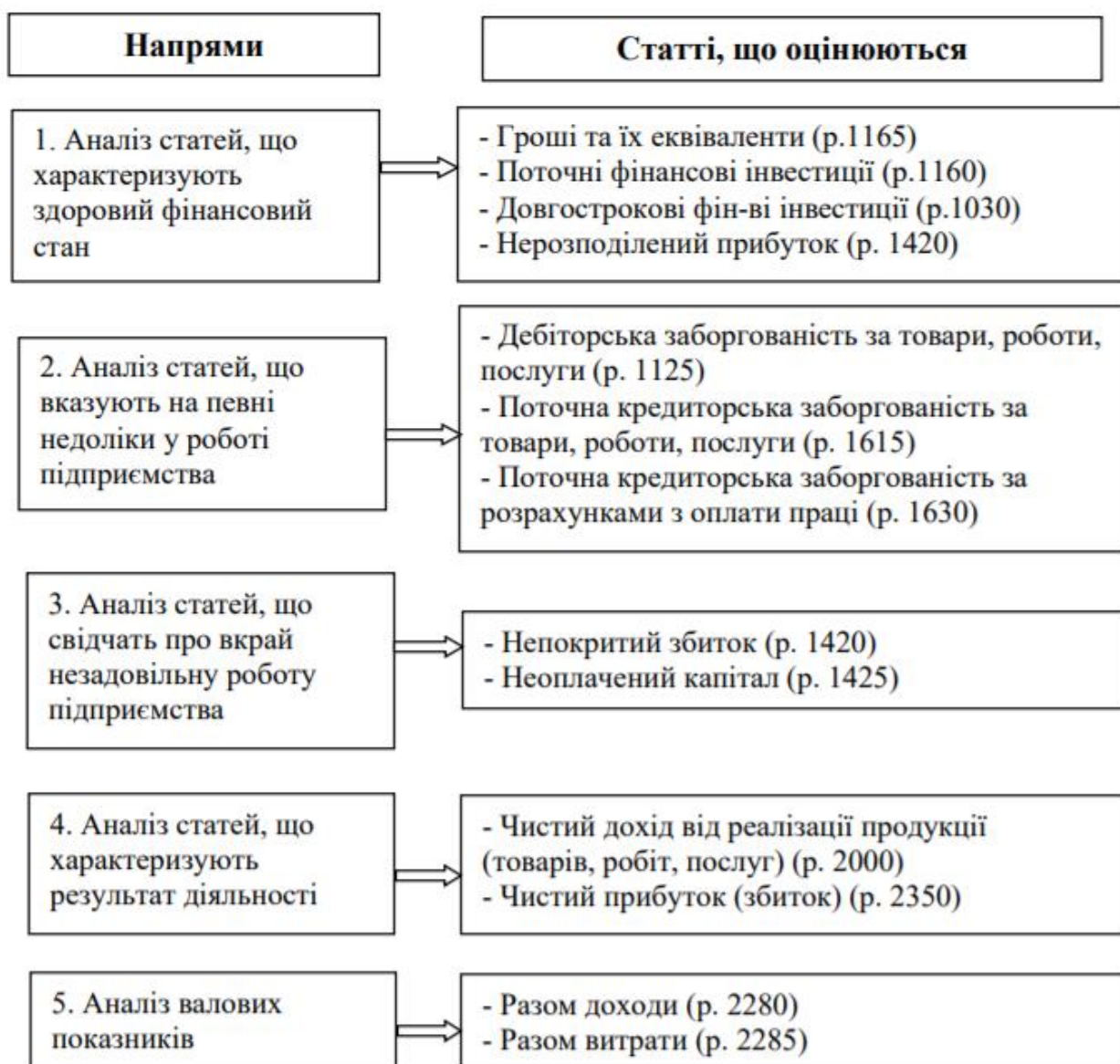

Рис. Напрямки проведення експрес-аналізу фінансового стану малого підприємства за даними звітності

**Аналіз динаміки, складу і структури активів балансу
ПП “Іва-транс” за 2017-2019 рр.**

№ п/п	Активи	Роки			Питома вага			Відхилення (2018 / 2017)			Відхилення	
		2017	2018	2019	2017	2018	2019	абсол ютне	тем п прирос ту	у структ урі	абсол ютне	т пр
1.	Необоротні активи	258,4	1005,3	1141,3	9,17	24,10	27,84	746,9	289,05	14,93	136	1
1.1	Основні засоби	258,4	1003,3	1141,3	9,17	24,05	27,84	744,9	288,27	14,88	138	1
2.	Оборотні активи	2559,0	3166,3	2957,6	90,83	75,90	72,16	607,3	23,73	-14,93	-208,7	-0
2.1	Запаси	190,2	884,0	850,3	6,75	21,19	20,74	693,8	364,77	14,44	-33,7	-3
2.2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	441,2	565,8	684,0	15,66	13,56	16,69	124,6	28,24	-2,10	118,2	2
2.3	Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	466,2	347,2	156,2	16,55	8,32	3,81	-119	-25,53	-8,22	-191	-5
2.4	Інша поточна дебіторська заборгованість	1341,5	1313,4	1016,3	47,61	31,48	24,79	-28,1	-2,09	-16,13	-297,1	-2
2.5	Грошові кошти та їх еквіваленти	82,4	18,4	212,6	2,92	0,44	5,19	-64	-77,67	-2,48	194,2	10
2.6	Витрати майбутніх періодів	1,5	1,5	2,2	0,05	0,04	0,05	0	0,00	-0,02	0,7	4
2.7	Інші оборотні активи	36,0	36,0	36,0	1,28	0,86	0,88	0	0,00	-0,41	0	0
	Баланс	2817,4	4171,6	4098,9	100,0	100,0	100,0	1354,2	48,07	X	-72,7	-1

**Аналіз динаміки, складу і структури пасиву балансу
ПП “Іва-транс” за 2017-2019 рр.**

№ п/п	Пасив	Роки			Питома вага			Відхилення (2018 / 2017)			Відхилення (2019 / 2018)
		2017	2018	2019	2017	2018	2019	абсолютне	температурний приріст	у структурі	
1.	Власний капітал	1992	2806,1	2956,7	70,70	67,27	72,13	814,1	40,87	-3,44	150,6
1.1	Зареєстрований (пайовий) капітал	4000	4000	4000	141,97	95,89	97,59	0	0	-46,09	0
1.2	Нерозподілений прибуток (збиток)	-48	206,7	356,7	-1,70	4,95	8,70	254,7	-530,63	6,66	150
1.3	Неоплачений капітал	-1960	-1400,6	-1400	-69,57	-33,57	-34,16	559,4	-28,54	35,99	0,6
3.	Поточні зобов'язання	825,4	1365,5	1142,2	29,30	32,73	27,87	540,1	65,43	3,44	-223,3
3.1	Короткострокові кредити банків	50	500,8	974,4	1,77	12,00	23,77	450,8	901,60	10,23	473,6
3.2	Поточна кредиторська заборгованість	281,7	109,8	84,3	10,00	2,63	2,06	-171,9	-61,02	-7,37	-25,5
3.2.1	у тому числі за: товари, роботи, послуги	233,8	50,9	21,1	8,30	1,22	0,51	-182,9	-78,23	-7,08	-29,8
3.2.2	розрахунками з бюджетом	47,8	58,4	60,9	1,70	1,40	1,49	10,6	22,18	-0,30	2,5
3.2.3	розрахунками з страхування	0,1	0,5	2,3	0,00	0,01	0,06	0,4	400,00	0,01	1,8
3.3	Інші поточні зобов'язання	493,7	754,9	83,5	17,52	18,10	2,04	261,2	52,91	0,57	-671,4
	Баланс	2817,4	4171,6	4098,9	100	100	100	1354,2	48,07	X	-72,7

НАКАЗ
по Приватному підприємству «Іва-Транс»

м. Івано-Франківськ

«01» січня

2011 р.

Про облікову політику підприємства

На виконання вимог Закону України від 16 липня 1999 року № 996–XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також з метою дотримання підприємством єдиної методики відображення господарських операцій та забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності наказую:

1. При відображенні в бухгалтерському обліку господарських операцій і подій застосовувати норми відповідних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, затверджених Міністерством фінансів України.

2. За відсутності необхідних норм у вітчизняних П(С)БО застосовувати аналогічні норми системи міжнародних стандартів фінансової звітності МСБО–МСФЗ (IAS–IFRS) на підставі того, що національні стандарти не можуть суперечити міжнародним.

3. Установити межу суттєвості для:

- окремих об'єктів обліку, що належать до активів, зобов'язань та власного капіталу підприємства, – 5 % підсумку всіх активів, зобов'язань і власного капіталу відповідно;

- окремих видів доходів і витрат – 2 % чистого прибутку (збитку) підприємства;

- проведення переоцінки або зменшення корисності об'єктів основних засобів – відхилення залишкової вартості від їхньої справедливої вартості у розмірі 10 % такого відхилення;

- визначення подібних активів – різниця між справедливою вартістю об'єктів обміну не повинна перевищувати 10 %;

- статей фінансової звітності – 500 грн.

4. Установити тривалість операційного циклу для:

- виробництва продукції та надання послуг – два місяці;

5. Не відображати відстрочені податкові активи й відстрочені податкові зобов'язання у річній фінансовій звітності.

6. При перерахуванні доходів, витрат і грошових коштів, виражених в іноземній валюті, середньозважений валютний курс не застосовувати.

7. Для визнання основних засобів, інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів, встановлення строку корисного використання об'єктів та вибору методу нарахування амортизації керуватися наказом Директора.

8. Матеріальні активи, термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року, а вартість менше 1000 грн., вважати іншими необоротними матеріальними активами.

9. При нарахуванні амортизації основних засобів застосовувати методи амортизації та ліквідаційну вартість:

- для об'єктів основних засобів (крім вантажних автомобілів вантажопідйомністю понад 2 т) – прямолінійний метод;

- для малоцінних необоротних матеріальних активів та бібліотечних фондів – у розмірі 100 % вартості таких об'єктів у першому місяці їх використання;

- для інших необоротних матеріальних активів – прямолінійний метод.

10. Проводити переоцінку тих об'єктів основних засобів, залишкова вартість яких відрізняється від їхньої справедливої вартості на дату балансу більше ніж на 15 %.

11. При нарахуванні амортизації нематеріальних активів застосовувати прямолінійний метод.

12. Здійснювати переоцінку за справедливою вартістю на дату балансу тих нематеріальних активів, щодо яких існує активний ринок.

13. Одиницею бухгалтерського обліку запасів вважати кожне їхнє найменування.

14. У разі продажу, відпуску у виробництво чи іншому вибутті запасів застосовувати такі методи їх оцінки:

- середньозваженої собівартості – при відпуску виробничих запасів у виробництво та реалізації готової продукції;

- за цінами продажу – для товарів, що продаються оптом чи у роздріб.

15. Величину резерву сумнівних боргів розраховувати за методом класифікації дебіторської заборгованості, без застосування коефіцієнта сумнівності для кожної групи боржників.

16. Не створювати резерв забезпечення на виплату відпусток працівникам підприємства та виконання гарантійних зобов'язань.

17. Резервування коштів на додаткове пенсійне забезпечення, реструктуризацію, виконання зобов'язань за обтяженими контрактами тощо не проводити.

18. Оцінку ступеня завершеності операції з надання послуг (виконання робіт) здійснювати шляхом вивчення виконаної роботи, при цьому в бухгалтерському обліку доходи відображати у звітному періоді підписання акта наданих послуг (виконаних робіт).

19. В основному виробництві використовувати позамовний метод обліку витрат на виробництво та калькулювання фактичної виробничої собівартості продукції із застосуванням елементів нормативного

20. Установити перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг).

21. Прийняти як базу розподілу змінних і постійних розподілених загальновиробничих витрат прямі витрати, що включаються до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг).

22. Контроль за виконанням цього наказу покласти на Директора підприємства.

Керівник підприємства _____